

MENDELOVA UNIVERZITA V BRNĚ
Fakulta regionálního rozvoje a mezinárodních studií

**Dopady cestovního ruchu na socioekonomický
a environmentální rozvoj Jihoafrické republiky**

Bakalářská práce

Autor: Tereza Sádovská

Vedoucí práce: Ing. Monika Cabicarová

Brno 2015

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto práci „Dopady turismu na socioekonomický a environmentální rozvoj Jihoafrické republiky“ vypracovala samostatně a veškeré použité prameny a informace jsou uvedeny v seznamu použité literatury. Souhlasím, aby moje práce byla zveřejněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách ve znění pozdějších předpisů, a v souladu s platnou *Směrnicí o zveřejňování vysokoškolských závěrečných prací*.

Jsem si vědoma, že se na moji práci vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon, a že Mendelova univerzita v Brně má právo na uzavření licenční smlouvy a užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 Autorského zákona.

Dále se zavazuji, že před sepsáním licenční smlouvy o využití díla jinou osobou (subjektem) si vyžádám písemné stanovisko univerzity o tom, že předmětná licenční smlouva není v rozporu s oprávněnými zájmy univerzity, a zavazuji se uhradit případný příspěvek na úhradu nákladů spojených se vznikem díla, a to až do jejich skutečné výše.

V Brně dne 22. 12. 2015

.....

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí své bakalářské práce Ing. Monice Cabicarové za cenné rady, trpělivost a čas, který mi věnovala v průběhu zpracování této práce. Velký dík patří také mé rodině a přátelům za jejich trpělivost a podporu během celého studia.

ABSTRAKT

SÁDOVSKÁ, T. *Dopady cestovního ruchu na socioekonomický a environmentální rozvoj Jihoafrické republiky*. Bakalářská práce. Brno, 2015.

Cílem práce je analýza cestovního ruchu v Jihoafrické republice a jeho dopady na ekonomický, sociální a environmentální rozvoj této země. První část je věnována literární rešerši, která shrnuje téma cestovního ruchu obecně. Druhá část analyzuje cestovní ruch v Jihoafrické republice v letech 2006 – 2014 a jeho dopady na rozvoj země. Je zde uvedena stručná deskripce státu z administrativního a demografického hlediska a dále vymezení předpokladů pro rozvoj cestovního ruchu v této zemi. Navazuje část, která analyzuje počet a strukturu návštěvníků. Další část je zaměřena na dopady turismu z hlediska ekonomického, sociokulturního a ekologického. Třetí část se zabývá návrhy na zlepšení nedostatků či omezujících faktorů rozvoje cestovního ruchu v Jihoafrické republice.

Klíčová slova: turismus, JAR, návštěvník, HDP, zaměstnanost

ABSTRACT

SÁDOVSKÁ, T. *The impact of tourism on socioeconomic and environmental development of South Africa*. Bachelor thesis. Brno, 2015.

The aim of this work is to analyze tourism in South Africa and its impact on economic, social and environmental development of the country. The first part is devoted to literature review, summarizing the theme of tourism in general. The second part analyzes tourism in South Africa during the years 2006 - 2014 and its impact on development of the country. There is presented a brief description of the state of administrative and demographic aspects and defining prerequisites for development of tourism in this country. The next part, which analyzes the number and structure of visitors. Another part focuses on the impact of tourism in economic, sociocultural and ecological dimensions. The third part deals with proposals to improve inadequate or limiting factors of tourism development in South Africa.

Key words: tourism, South Africa, visitors, GDP, employment

OBSAH

1	ÚVOD	9
2	CÍL A METODIKA	10
2.1	Cíl práce	10
2.2	Metodika	10
3	LITERÁRNÍ REŠERŠE	11
3.1	Vymezení cestovního ruchu.....	11
3.1.1	Základní pojmy.....	11
3.1.2	Druhy cestovního ruchu	13
3.1.3	Formy cestovního ruchu	15
3.1.4	Typologie turistů	16
3.1.5	Předpoklady cestovního ruchu	19
3.1.6	Vybrané nové trendy v cestovním ruchu.....	20
3.1.7	Satelitní účet cestovního ruchu.....	23
3.1.8	Hodnocení významu turismu ve světové ekonomice	24
4	VLASTNÍ PRÁCE.....	27
4.1	Charakteristika Jihoafrické republiky	27
4.2	Předpoklady cestovního ruchu v JAR.....	28
4.2.1	Lokalizační předpoklady	28
4.2.1.1	Nejnavštěvovanější turistické atrakce	30
4.2.2	Selektivní předpoklady	31
4.2.3	Realizační předpoklady	34
4.3	Analýza cestovního ruchu v Jihoafrické republice	36
4.3.1	Návštěvnost JAR podle země původu	37
4.3.2	Návratnost turistů do JAR	38
4.3.3	Účel návštěvy	39
4.3.4	Návštěvnost JAR v průběhu roku.....	40
4.3.5	Způsob dopravy	40
4.4	Dopady cestovního ruchu v Jihoafrické republice.....	41
4.4.1	Ekonomické dopady cestovního ruchu.....	41
4.4.2	Socio – kulturní dopady turismu	52
4.4.3	Environmentální dopady turismu	54

5	NÁVRHY A DOPORUČENÍ	56
6	ZÁVĚR	57
	PŘÍLOHY	59
	SEZNAM OBRÁZKŮ	66
	SEZNAM PŘÍLOH.....	67
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	68

1 ÚVOD

Cestovní ruch je jedním z nejrychleji se rozvíjejících odvětví a je jednou z nejvýznamnějších částí národního hospodářství.

V poslední době cestovní ruch zaznamenává velké oživení. V nabídce cestovních kanceláří čím dál častěji můžeme vidět tzv. zážitkové zájezdy a exotické destinace. To je způsobeno tím, že lidé se odklánějí od masové turistiky – tedy navštěvování míst světově známých a turisty hojně navštěvovaných. Turisté nyní touží po exotice, po zážitcích, po něčem novém a neobyčejném. Velkou roli také hraje touha po poznání a vzdělávání se během cestování. Díky tomuto psychologickému jevu se můžeme setkávat s novými světovými trendy v cestovním ruchu.

Jihoafrická republika (JAR) patří k nejnavštěvovanějším státům Afriky (po Maroku a Egyptě), a to díky tomu, že právě nabízí něco nového a exotického. Disponuje obrovským množstvím přírodních krás, kulturních památek a nabízí nespočet sportovních a zážitkových aktivit. Jedním z nejpřitažlivějších míst jsou národní parky, kterých je v JAR několik desítek. Rozvoj cestovního ruchu také podporuje dobrá ekonomická situace země, dostatečně rozvinutá infrastruktura a v neposlední řadě pohostinnost místních obyvatel.

Cestovní ruch ovlivňuje (ať přímo či nepřímo) ekonomický, sociální a environmentální rozvoj země. Proto je nutné monitorovat pohyb osob v rámci státu i ze zahraničí, jejich počet, zaznamenávat účel cesty, návštěvnost konkrétních míst, atd., načež z těchto údajů dále vyvozovat následky působení těchto turistů v zemi na již zmiňované oblasti rozvoje.

V této bakalářské práci je analyzován cestovní ruch v JAR a vymezeny dopady cestovního ruchu na ekonomiku, sociální a environmentální situaci v JAR.

2 CÍL A METODIKA

2.1 Cíl práce

Hlavním cílem práce je analyzovat dopady cestovního ruchu na rozvoj JAR v období 2006 - 2014. Práce je rozdělena do tří částí: teoretické, praktické a návrhové.

V první části bude vymezen cestovní ruch, resp. jeho definice, typologie cestovního ruchu a turistů, předpoklady cestovního ruchu, novodobé trendy v turismu a dále se bude věnovat deskripci satelitního účtu turismu a hodnocení významu turismu.

V druhé části bude analyzován cestovní ruch v Jihoafrické republice. Zde se práce zabývá vymezením předpokladů pro rozvoj cestovního ruchu v JAR a dále analyzuje cestovní ruch v JAR a jeho dopady. Z ekonomického hlediska zkoumá vliv turismu na HDP a na zaměstnanost. V této části je také využit koeficient korelace pro vyjádření závislosti mezi určitými ukazateli. Z hlediska sociálního popisuje vlivy turismu na kulturu a obyvatele JAR. Z environmentálního hlediska hodnotí pozitivní a negativní vlivy cestovního ruchu na životní prostředí.

Ve třetí části budou uvedeny hlavní problémy rozvoje cestovního ruchu v zemi a navrženy způsoby pro jejich snížení či úplné odstranění.

2.2 Metodika

Teoretická část je zpracována formou literární rešerše o cestovním ruchu dle různých autorů.

Vlastní práce je založena na analýze dat, která poskytují světové organizace, a to zejména Světová rada cestování a cestovního ruchu (World Trade and Tourism Council) a Světová Banka (The World Bank). Další data a informace jsou čerpány také z údajů, které poskytuje Jihoafrický statistický úřad (Statistics South Africa) a z tzv. Annual Reports z jednotlivých let sledovaného období, které vydává South African Tourism. V této části je vypočítán koeficient korelace pro zjištění závislosti počtu návštěvníků na vybrané makroekonomické ukazatele. Pro výpočet byl použit program MS Excel.

3 LITERÁRNÍ REŠERŠE

3.1 Vymezení cestovního ruchu

3.1.1 Základní pojmy

V úvodní části práce je nejprve nutné vymezit pojem „cestovní ruch“ podle definicí různých autorů a seznámit se se základními pojmy používaných v cestovním ruchu.

Definice k vysvětlení cestovního ruchu najdeme mnoho. United Nations World Tourism Organization (dále UNWTO) definuje cestovní ruch takto: „*Cestovní ruch je společenský, kulturní a ekonomický fenomén, který zahrnuje pohyb osob do zemí či míst mimo své obvyklé prostředí pro osobní či obchodní a profesní účely.*“ Účastníci cestovního ruchu jsou označováni jako návštěvníci, nerezidenti či turisté.

Definice cestovního ruchu podle OECD zní následovně: „*Cestovní ruch je definován jako činnost osob cestujících a pobývajících mimo své přirozené prostředí po dobu nejdéle jednoho roku a za účelem využití volného času, práce a jiným účelem.*“ Pokud je účelem cesty obchodní činnost či práce, pak tato nesmí být financována navštěvovaným místem. Cestovní ruch se také vztahuje na všechny činnosti i tzv. jednodenních návštěvníků.

Je nutné rozlišovat pojem cestovní ruch a **cestování**, který má mnohem širší význam a může být spojován s jinými motivy cesty, které do cestovního ruchu neřadíme. Jedná se například o cestu do práce. Naopak **turistika** je podmnožina, tedy část cestovního ruchu, která je spojena s konkrétní (pohybovou) aktivitou návštěvníka. Zde jako příklad lze uvést cykloturistiku či horskou turistiku a další. (Ryglová, 2011)

Palatková (2013) dále vysvětluje volnější a širší pojmy jako světový turismus a mezinárodní turismus. **Světový turismus** představuje souhrn veškerých výjezdů a příjezdů všech států světa. **Mezinárodní turismus** zahrnuje pohyb turistů mezi státy, bez konkrétního teritoriálního vymezení.

Návštěvník (visitor) je každá osoba, která cestuje na místo jiné, než jeho obvyklé prostředí, po dobu kratší 12 měsíců a jehož důvod návštěvy je jiný, než výdělečná činnost financovaná místem návštěvy. Na základě této definice rozlišujeme **jednodenního návštěvníka (same-day visitor)**, který v místě návštěvy zůstává pouze

jeden den, bez přenocování a **výletníka (over-night visitor)**, který zůstává alespoň 24 hodin (tedy s jedním přenocováním).

Turistickou destinací se rozumí země, regiony, města a další oblasti, které lákají turisty ke strávení jejich volného času a výdajům v této cílové destinaci. Jsou hlavními centry cestovního ruchu, které disponují turistickými atrakcemi a potřebným zázemím (ubytovací, stravovací a další služby). (Medlik, 2003)

Rezydentem země je nazývána osoba, která v zemi žije alespoň po dobu jednoho roku. V domácím cestovním ruchu jde o osobu, která na daném místě žije alespoň šest měsíců.

Zdrojová země či **zdrojové území** je to, ze kterého pochází největší počet návštěvníků destinace. (Ryglová, 2011)

V souvislosti s cestovním ruchem se můžeme také setkat s pojmem **turistifikace**, či turistická urbanizace. Jedná se o proces, kdy se vlivem turismu ztrácí obytná, obslužná, rekreační a hospodářská funkce sídel. (Pásková a Zelenka, 2002).

Lze definovat i **trvale udržitelný rozvoj cestovního ruchu**, a to jako *„zajišťování potřeb účastníků cestovního ruchu takovým způsobem, který pomáhá rozvoji území, s přihlédnutím k šetrnému využívání přírodních a kulturních hodnot a vede k dlouhodobé prosperitě dané oblasti, aniž by ohrozil uspokojení potřeb budoucích generací.“* (Indrová a kol., 2008)

Trh cestovního ruchu můžeme z hlediska ekonomie označit jako místo výměny činností mezi subjekty cestovního ruchu. Na straně poptávky vystupuje obvykle návštěvník, který přichází na trh za účelem maximálně uspokojit své potřeby. Na straně nabídky stojí firmy, které nabízejí širokou škálu zboží, resp. služeb za účelem maximalizace zisku. Zvláštní postavení na trhu zaujímá také stát, který zastává regulační funkci. Na trhu cestovního ruchu také působí tzv. zprostředkovatelé služeb v podobě cestovních kanceláří a agentur. (Zichová a Palatková, 2014)

Je nutné také rozlišovat pojmy ekonomika turismu a průmysl cestovního ruchu. **Průmyslem cestovního ruchu** se rozumí ty činnosti, které přímo souvisejí se zprostředkováním služeb zákazníkovi (účastníkovi cestovního ruchu). Jedná se tedy

o základní služby ubytování, stravování a pohostinství, a dále také administrativní a další doplňkové činnosti. **Ekonomika cestovního ruchu** vytváří podmínky pro rozvoj cestovního ruchu a přímo se nepodílí na poskytování služeb účastníkům cestovního ruchu. Jako příklad lze uvést služby poskytované hotelům, prodej pohonných hmot, výroba a dodávky automobilů, veřejná správa, bezpečnost a další. (Beránek, 2013)

Spotřebu v cestovním ruchu lze charakterizovat jako činnost, při které účastníci cestovního ruchu využívají své příjmy k uspokojování svých potřeb a přání během cesty tím, že nakupují služby a zboží cestovního ruchu. Zjednodušeně řečeno, jde o proces, kdy turista spotřebovává, či užívá, produkty cestovního ruchu. Rozlišujeme spotřebu příjezdového cestovního ruchu, což jsou výdaje turistů na území jeho cílové destinace; spotřebu výjezdového cestovního ruchu, tedy výdaje rezidentů země v zahraničí; spotřebu domácího turismu, tudíž výdaje rezidentů na cestovních.

Pokud mluvíme o **turistickém importu a exportu**, nejedná se o import a export osob ani deviz, ale o turistické zážitky. Turistický import vyjadřuje cestování rezidentů země do zahraničí, kteří tím poté „importují“ své zážitky ze zahraničí do své země původu. Turistický import je spojen s odlivem financí ze země původu účastníka. Naopak turistický export je přicestování zahraničních turistů do země a je spojen s přílivem deviz. Tím zahraniční turisté „exportují“ zážitky z cílové destinace do své země.

Při charakterizování **turistického obratu** je nutné na turistické zboží a služby nahlížet jako na ekonomický statek, který je určený ke směně. Turistický obrat tedy zahrnuje peněžní, investiční toky a dále toky zboží a služeb. Je výsledkem, resp. rozdílem, mezi celkovými příjmy a náklady cestovního ruchu. Jedná se tedy o zisk.

3. 1. 2 Druhy cestovního ruchu

Pro typologii cestovního ruchu se využívá dělení turismu podle druhů, které jsou zkoumané z několika hledisek. Níže je popsáno dělení podle Ryglové (2011).

První dělení je **podle vztahu k platební bilanci**. Podle tohoto vztahu se cestovní ruch dělí na *domácí*, kdy rezidenti cestují uvnitř země a nepřekračují její hranice

a *zahraniční*. Ten je dále rozdělen na aktivní (tzv. příjezdový cestovní ruch, angl. incoming) a pasivní (tzv. výjezdový cestovní ruch, angl. outgoing). Do této kategorie se řadí i *tranzitní cestovní ruch*. Jedná o pouhý průjezd danou zemí do cílové destinace.

Další druhy turismu dělíme **podle místa** realizace služeb. Jde o *vnitřní cestovní ruch*, který zahrnuje domácí příjezdový turismus. *Vnější cestovní ruch* zahrnuje domácí výjezdový turismus. *Mezinárodní cestovní ruch* zahrnuje veškerý cestovní ruch (aktivní i pasivní).

Podle způsobu financování se cestovní ruch člení na *volný* (komerční), kdy účastník cestovního ruchu není na účasti nijak formálně vázán a celý pobyt si hradí sám, ze svých prostředků; a dále na *vázaný* (sociální), při kterém je návštěvník vázán na splnění nějaké podmínky. Služby jsou hrazeny (i částečně) ze společenských fondů. Příkladem vázaného cestovního ruchu může být například rekreace v podnikových zařízeních, lázeňská péče, apod.

Podle délky pobytu je cestovní ruch rozdělen na *dlouhodobý* (s více než třemi přenocováními) a *krátkodobý* (do tří přenocování).

Další dělení cestovního ruchu je **podle počtu účastníků**. Na základě tohoto dělení rozlišujeme *individuální cestovní ruch*, tj. situace, v níž návštěvník cestuje sám, příp. s rodinou a *kolektivní cestovní ruch*, který je spojen s účastí více návštěvníků. Tento druh se dále může dělit na masový a skupinový.

Podle způsobu zabezpečení cesty se turismus dělí na *organizovaný* - to znamená, že služby zajišťuje cestovní kancelář a *neorganizovaný*, kdy si cestu a pobyt zabezpečuje sám účastník.

Podle ročního období se turismus člení na sezónní a mimosezónní. *Sezónní cestovní ruch* se vyznačuje vysokou koncentrací návštěvníků v destinaci a je to doba maximální nabídky služeb, ale také cen. Konkrétně se jedná se o zimní a letní sezónu. *Mimosezónní turismus* je naopak charakterizován nízkou návštěvností destinací a je provázen sníženou nabídkou služeb a cen.

Podle posledního členění, a to **podle vlivu na životní prostředí**, se cestovní ruch dělí na tvrdý a měkký. *Tvrdý cestovní ruch* je spojen s tzv. tvrdými investicemi,

kteře jsou zaměřeny především na maximalizaci zisku, bez ohledu na socio-kulturní a environmentální prostředí země. Jde zejména o masový cestovní ruch. Oproti tomu *měkký cestovní ruch* bere ohledy na životní a sociální prostředí a snaží se dosáhnout vyrovnanosti mezi příjmy a dopady cestovního ruchu na již zmíněné roviny prostředí země.

3. 1. 3 Formy cestovního ruchu

Formy turismu jsou klasifikovány podle motivace účastníka. Vycházejí tedy ze zaměření turismu na uspokojování potřeb návštěvníka, který má určité požadavky na rozsah a kvalitu služeb či způsob realizace. Podle těchto kritérií tedy rozlišujeme formu:

- **rekreační**, která je v rámci cestovního ruchu nejrozšířenější a je zaměřena na obnovu fyzických a duševních sil účastníka;
- **kulturně – poznávací**, zaměřenou na vzdělávání návštěvníků, jejichž cílem návštěv jsou kulturně - historické památky, výstavy, festivaly, apod.;
- **lázeňsko – léčebnou**, kde hlavní motivací pro uskutečnění cesty je obnova a posílení zdraví;
- **sportovně – turistickou**, jejíž náplní jsou pohybové aktivity a dále se člení na pěší a vodní turistiku, cykloturistiku, horskou turistiku, mototuristiku a další. (Hladká, 1997)

Výše uvedené formy cestovního ruchu jsou celkově označeny jako tzv. *základní formy*. Dále rozlišujeme formy *specifické*, které jsou popsány níže podle Drobnej a Morávkové (2013).

Přírodní cestovní ruch. Hlavním motivem této formy turismu je pobyt a poznávání přírody, zejména takové, která je ještě neporušená, výjimečná a atraktivní. Může se jednat například o návštěvu národních parků, přírodních rezervací, ale i pouští, pralesů, apod. Součástí této formy je tzv. *ekoturistika*, tedy taková forma cestování, kdy účastník nijak nenarušuje přírodní prostředí a snaží se ho chránit.

Venkovský cestovní ruch. Jedná se o pobyty na venkově, jejichž náplní je například pěší turistika, vyjížďky na koni/kole, fotografování a dále poznávání místních specialit, tradic apod. V souvislosti s touto formou lze definovat také tzv. *agroturistiku*. Pokud účastník zvolí tuto formu cesty, pak součástí jeho pobytu na venkově je i přímá účast na zemědělských činnostech. Další podmnožinou venkovského cestovního ruchu je i tzv. *ekoagroturistika*. Tu lze vymezit následujícím způsobem jako: „...*pobyty na rodinných farmách s alternativním zemědělstvím a zároveň konzumace jídel ze zdrojů vypěstovaných a upravovaných přímo na farmě.*“ (Drobná a Morávková, 2013)

Vzdělávací cestovní ruch. Programem pobytu bývají zpravidla kurzy a různé výukové programy. Může se jednat jak o jazykové či sportovní kurzy, tak kurzy pro získání podrobných informací o historických událostech, kulturních či přírodních zajímavostech, atd.

Kongresový cestovní ruch. Motivem účastníka je v tomto případě návštěva konferencí, přednášek a kongresů, za účelem setkání se se svými kolegy z oboru a tak získávat nové informace a zkušenosti.

Forem cestovního ruchu lze rozlišit opravdu mnoho. Jmenovat dále můžeme například lovecký cestovní ruch, náboženský, zážitkový, nákupní, kosmický, atd.

3. 1. 4 Typologie turistů

V rámci cestovního ruchu se rozlišují tzv. typy turistů. Opět existuje mnoho různých členění, jejichž úspěšnost je závislá na kvalitě podpůrných empirických dat, která ne vždy byla dostupná. Tyto typologie byly sestaveny podle typu chování a motivace turistů.

Typologie turistů podle Cohena (1979):

- *organizovaný masový turista* (využívá tzv. katalogových nabídek cestovních kanceláří do známých světových letovisek),
- *individuální masový turista* (využívá volnějších katalogových nabídek cestovních kanceláří, s možností fakultativních výletů),
- *turista – průzkumník* (pohybuje se individuálně, snaží se navazovat kontakt s místní komunitou v cílové destinaci, ovšem vyžaduje komfort a bezpečí),
- *turista – tulák* (snaží se stát součástí místní komunity, cestuje bez připraveného plánu). (Palatková a Zichová, 2014)

První dva typy Cohen označuje za institucionalizované, které jsou cílovou skupinou cestovních kanceláří a poslední dva typy jako neinstitucionalizované, které naopak přispívají k trvale udržitelnému rozvoji cestovního ruchu v cílové destinaci. Cohen dále vymezuje typy turistů podle toho, jaký zážitek vyhledávají. Jsou to:

- *Rekreační turista*, který vyhledává primárně fyzickou rekreaci
- *Diverzální turista*, hledající rozmanitost, vybočení z každodenního stereotypu
- *Zážitkový turista*, který vyhledává autentické zážitky
- *Experimentální turista* hledá užší kontakty s místní komunitou
- *Existenciální turista*, který má touhu stát se součástí komunity, snaží se o dokonalé poznání cizí kultury a životního stylu (Horner, 2003)

Typologie turistů podle Smithe (1989):

- *Objevitelé*: snaží se o co nejbližší poznání destinací
- *Elitní turisté*: zkušené turisté, vybírají si drahé cesty a pobyty
- *Nekonvenční turisté*: vyhledávají méně navštěvované destinace

- *Neobvyklí turisté*: využívají fakultativních výletů, poznávají místní komunity
- *Nastávající masoví turisté*: cestují do již zavedených rekreačních center, nicméně ještě ne tak světově známých
- *Masoví turisté*: v rekreačních centrech očekávají jim blízké standardy
- *Charteroví turisté*: téměř se nezajímají o cíl cesty, očekávají úroveň služeb, na kterou jsou zvyklí a předpokládají, že si užijí dovolenou podle svých představ (Smith, 1989)

Organizované	Smith (1989)	Cohen (1972)	Znamé
↑	Charterový turista	Organizovaný masový turista	↑
	Masový turista		
	Nastávající masový turista	Individuální masový turista	
	Neobvyklý turista		
	Nekonvenční turista	Turista – objevitel	
	Elitní turista		
	Objevitel	Turista – tulák	
Neorganizované			Nové

Obrázek 1 Typologie turistů podle Smithe a Cohena (zdroj: Horner, 2003)

Existují i další autoři, kteří se snažili o vymezení typů turistů, a to z různých hledisek. Horner (2003) zmiňuje například Ploga (1977), který rozlišuje turisty z psychologického hlediska a dělí je na *psychocentriky* a *allocentriky*. Dále Horner (2003) uvádí dělení dle Feifer a Urry (1990), kteří definovali typ *post-turista*, který je produktem postmoderní doby. Dále Horner (2003) tvrdí, že díky práci autorů Wooda a House (1991) vznikl typ turisty, který je nazýván jako *správný turista*. Ten je vybízen k tomu, aby se choval zodpovědně a přispíval k trvale udržitelnému rozvoji cestovního ruchu.

3. 1. 5 Předpoklady cestovního ruchu

Předpoklady cestovního ruchu se rozumí podmínky či faktory, které ovlivňují rozvoj cestovního ruchu v cílové destinaci. Tyto podmínky jsou samozřejmě v každém konkrétním místě odlišné. Na rozvoj cestovního ruchu působí mnoho faktorů, jako například politické a bezpečnostní, ekonomické, demografické, ekologické, technicko – technologické či sociální. (Palatková a Zichová, 2014) Předpoklady pro cestovní ruch se pro lepší orientaci dělí do tří skupin: lokalizační, selektivní a realizační.

Lokalizační předpoklady umisťují aktivity cestovního ruchu do určité oblasti, čili lokality. Zahrnují přírodní atraktivity (např. povrch, podnebí, vodstvo, rostlinstvo a živočišstvo, apod.) a dále kulturní atraktivity, které jsou nezbytné pro uspokojování duševních potřeb. Mezi kulturní atraktivity se řadí architektonické památky, lidové umění, tradiční akce či významná místa. Velmi významné a oblíbené jsou kulturní památky zařazené na seznam UNESCO.

Selektivní předpoklady udávají úroveň společnosti cílové či zdrojové destinace, která je buď více či méně způsobilá podílet se na cestovním ruchu, a to jak aktivně, tak pasivně. Dále se dělí na objektivní a subjektivní. Mezi objektivní selektivní předpoklady se nejčastěji řadí politická a bezpečnostní stabilita, životní úroveň obyvatel (gramotnost, jejich ekonomická situace, apod.), stav životního prostředí, atd. Subjektivní selektivní předpoklady zahrnují přímé rozhodování lidí o účasti na cestovním ruchu. Faktorů ovlivňující chování lidí lze definovat mnoho, například etnická příslušnost, náboženství, profese a další psychologické faktory.

Realizační předpoklady umožňují uskutečnění, tedy realizaci cestovního ruchu. Zjednodušeně lze říci, že určují, jak je země schopná uspokojit potřeby a nároky návštěvníků. Patří sem předpoklady dopravní a materiálně technické. Dostatečně vyvinutá infrastruktura je základní podmínkou pro rozvoj cestovního ruchu v konkrétní lokalitě. Materiálně – technická základna zahrnuje ostatní důležité služby, a jsou to například služby ubytovací, stravovací, sportovně – rekreační, kulturní, dále zařízení pro veřejné služby (kanalizace, energetická síť, zdravotnická zařízení, atd.) či další zařízení, jako jsou směnárny, půjčovny, kadeřnictví, opravny, apod. (Drobná a Morávková, 2013)

3. 1. 6 Vybrané nové trendy v cestovním ruchu

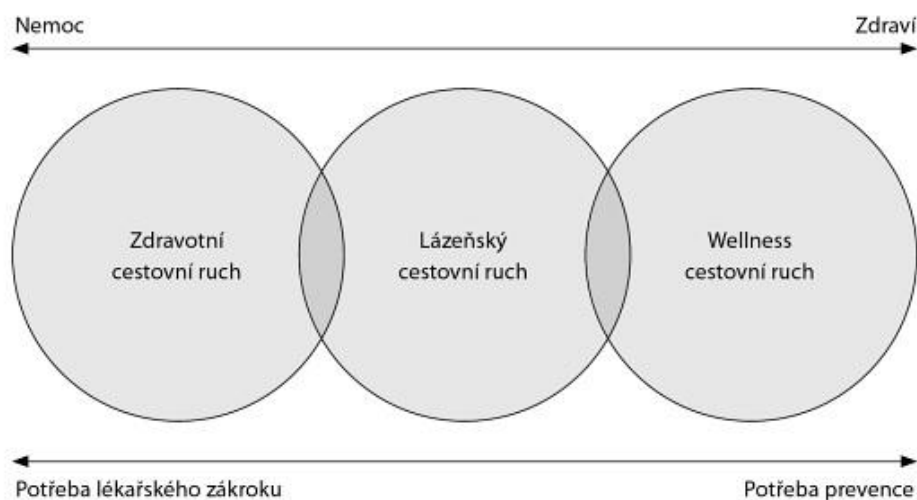
V posledních desetiletích prochází cestovní ruch významnými změnami, které ovlivňuje řada hledisek. Evropská komise v roce 2003 vymeziła nejdůležitější faktory, které v blízké budoucnosti ovlivní vývoj cestovního ruchu. Jsou to: demografie, volný čas, životní styl, zkušenosti, IT, udržitelný rozvoj, bezpečnost situace, zdraví, vzdělávání a jistota. Podle současného vývoje turismu lze konstatovat, že se tyto předpovědi naplňují.

Kotíková (2013) popisuje několik trendů v cestovním ruchu, které jsou definovány z hlediska motivace návštěvníků.

Gastronomický cestovní ruch, neboli také kulinářský (angl. food tourism). Stravování je důležitým předpokladem pro rozvoj cestovního ruchu, nicméně v posledních letech se také řadí k příčinám, resp. motivaci, navštívit určitou cílovou destinaci. Důležitou roli zde hraje zájem o autentické zážitky během cestování, jelikož jídlo, pití a další stravovací zvyky a návyky jsou součástí místní kultury. Dalším důvodem rostoucí oblíbenosti kulinářského turismu může být zvyšující se zájem o zdravější způsob stravování. V souvislosti s gastronomickým turismem se lze setkat se zkratkou F.L.O.S.S., jež označuje důležité atributy spojené s jídlem. Zahrnuje v sobě slova *fresh* (čerstvý), *local* (místní), *organic* („bio“), *seasonal* (sezónní) a *sustainable* (udržitelný). Důležitým faktem je také to, že gastronomie se řadí mezi tradiční kulturní dědictví a v roce 2010 byly na seznam UNESCO připsány francouzská a mexická kuchyně, středomořská strava a perníkářství v severním Chorvatsku.

Dalším trendem je **zdravotní cestovní ruch**, který v sobě zahrnuje složky zdravotní cestovní ruch, lázeňský cestovní ruch a wellness (viz Obrázek 2). Motivem pro účast na tomto druhu cestovního ruchu je potřeba zlepšení, udržení či obnova zdraví. Kotíková (2013) popisuje členění zdravotního turismu podle Cohena (2010), které je zpracováno na základě legálnosti zákroku, kvůli kterému účastník cestuje do jiné země. První kategorií jsou cesty za účelem léčby či zákroku, který je legální v obou zemích, tedy v zemi původu pacienta i v cílové destinaci. Druhou kategorií tvoří cesty do zemí, kde je zákrok nelegální, stejně jako v domovské zemi. A poslední skupina zahrnuje cesty za účelem léčby či zákroku, která je v zemi původu nelegální, ale je

legální v cílové destinaci. Jedná se například o euthanasii. V souvislosti se zdravotním cestovním ruchem lze definovat i další motivy cest. Jsou to například nižší náklady než v domovské zemi, kratší čekací lhůty, kvalitnější lékařská péče, možnost spojení zákroku či léčby s dovolenou či jsou v cílové destinaci dostupné takové léčebné zákroky a procedury, které v zemi původu pacienta nejsou k dispozici.

Obrázek 2 Složky zdravotního turismu (Kotíková, 2013)

Dobrodružný cestovní ruch. Dobrodružný turismus lze dělit na aktivní a pasivní. *Aktivní* vyžaduje určité schopnosti a dovednosti účastníka a spadá sem většina dobrodružného cestovního ruchu. *Pasivní* vyžaduje pouze přítomnost účastníka a určitou odhodlanost. Tento druh turismu je také úzce spojen se sportovním cestovním ruchem, a to z důvodu existence tzv. rizikových či extrémních sportů. Jedná se například horolezectví, freeride, extrémní snowboarding, paragliding či BASE jumping. Do této kategorie také řadíme expedice a survival. *Expedice* jsou takové cesty, které směřují do odlehlých oblastí, s nevyvinutou infrastrukturou a jsou velmi těžce přístupné (například výstupy na velehory, Sibiř, apod.). Dělení dobrodružného turismu opět existuje mnoho podle různých hledisek, jako například podle ročního období či podle místa realizace.

Dalším trendem v cestovním ruchu je **temný cestovní ruch (dark tourism)**. Základním principem tohoto druhu cestovního ruchu je vyvolání a prožití pocitů strachu

a smutku. Temný cestovní ruch, resp. jeho produkty, jsou různě diferencovány a zahrnují široké spektrum příležitostí. Kotíková (2013) vysvětluje sedm stupňů atraktivit temného turismu podle Stonea (2010), a to:

- *Místa genocidy* (genocide or holocaust tourism): cílem je připomínání a vzdělávání o událostech genocid a o holokaustu
- *Výstavy* (dark exhibitions): výstavy produktů, které jsou spojené s utrpením a smrtí, snaží se vyvolávat zamyšlení a vzdělávat
- *Místa konfliktů* (dark conflict sites): zaměřují se na místa spojená s válkou a na bojiště, cílem je vzdělávání a poznání historie
- „*svatostánky*“ (dark shrines): jsou lokalizovány blízko místa úmrtí nedávno zesnulých osobností, vyvolávají pozornost médií a truchlících po relativně krátká časová období
- *Místa odpočinku* (dark resting places): hřbitovy, často jsou vnímány jako součást kulturního dědictví
- *Vězení* (dark dungeons): jedná se o místa spojená s tresty a spravedlností, konkrétně místa věznění a soudy, mají funkci vzdělávací a zábavní
- *Továrny na temnou zábavu* (dark fun factories): jsou zacílené na rodinnou zábavu a jsou hodně komercializované

Event turismus je dalším trendem v cestovním ruchu, který je zaměřený na akce a události konané v cílové destinaci. Eventy (pojem „event“ se v rámci cestovního ruchu nepřekládá) se dají charakterizovat jako jednorázové, časově omezené a opakující se akce, které lákají svojí jedinečností a prestiží. Příkladem mohou být různé festivaly, vernisáže, sportovní akce nebo i oslavy Silvestra na veřejných místech. Eventy se člení podle různých hledisek, například podle místa, podle velikosti, významu, doby trvání a dalších.

Dále lze pouze jmenovitě zmínit i další trendy, jako je například dobrovolnický cestovní ruch, svatební cestovní ruch, filmový nebo vesmírný.

Každoročně také vychází tzv. *Global Trends Report* (dále jen GTR), který vydává World Trade Market (WTM) ve spolupráci s Euromonitor International. Ten zdůrazňuje nové trendy v globálním cestovním ruchu, se zaměřením na konkrétní regiony světa. GTR 2014 se zaměřuje na nové trendy v regionu Amerika (rozvoj cykloturistiky), Afrika (surfing), Indie (online booking v železniční dopravě), Asie (rozšíření aplikace WeChat), Střední Východ (umělecké akce pod souhrnným názvem označené jako „New face of Middle East) a konečně Evropa (gastronomický cestovní ruch). Dále tento report zmiňuje globální trendy, které se stávají výzvou pro cestovní společnosti, jako jsou například tzv. „braggies“ (pořizování fotografií z prostředí hotelových resortů a umístění na sociální sítě) či vznik tzv. „poshtels“ (vznik luxusních hostelů).

3. 1. 7 Satelitní účet cestovního ruchu

Satelitní účet turismu (angl. Travel Satellite Account, TSA) je definován jako „*komplexní statistický nástroj měřící vliv turismu na národní/regionální/místní ekonomiku*“. (Zichová a Palatková, 2014) Ve spolupráci s UNWTO Statistics se tento program zabývá měřením a hodnocením vlivu cestovního ruchu na různá ekonomická odvětví, sleduje pokroky, poskytuje nové poznatky a snaží se upozornit na strategické body pro stanovení politických cílů. (Statistics UNWTO) Cílem vedení satelitního účtu turismu je shromáždění důvěryhodných údajů. Důležitá je samozřejmě jejich časová a prostorová srovnatelnost. Tento program slouží jako podpora pro tvorbu hospodářské politiky zemí, které tento účet vedou. Díky informacím vyplývajících z TSA může konkrétní země posuzovat míru vlivu turismu na ekonomickou situaci země a dále na základě těchto informací podporovat či redukovat působení či dopady cestovního ruchu. (Zichová a Palatková, 2014)

Satelitní účet cestovního ruchu je konkrétně zaměřen na: podíl cestovního ruchu při tvorbě HDP, podíl turismu na vytváření pracovních míst, objem kapitálových investic vyvolaných cestovním ruchem, daňové příjmy z aktivit turismu a vliv cestovního ruchu na platební bilanci státu.

Vytváření národních satelitních účtů bylo schváleno Komisí pro statistiku OSN v roce 2000 a byla publikována ve spolupráci organizací UNWTO, EUROSTAT a OECD. (Drobná a Morávková, 2013)

Zpracováním neoficiálního satelitního účtu turismu se zabývá organizace WTTC (World Travel and Tourism Council), která zastává velice důležitý post na poli cestovního ruchu. WTTC sdružuje více než sto největších soukromých subjektů mezinárodního cestovního ruchu, jako například hotelové řetězce, cestovní kanceláře, půjčovny aut a další. Tento neoficiální satelitní účet cestovního ruchu měří vliv turismu na 184 národních ekonomik, tedy obecně na světovou ekonomiku. Cílem této dokumentace je opět dosažení seriózních informací o vlivu cestovního ruchu na národní vlády i mezinárodní instituce. Metodika výpočtů je téměř shodná s oficiálním satelitním účtem, nicméně WTTC se zde více zaměřuje na dopady spotřeby návštěvníků a tedy vychází ze strany poptávky. Velkou výhodou neoficiálního satelitního účtu turismu je možnost porovnání výkonnosti turismu jednotlivých národních ekonomik i v rámci ekonomiky světové. (Zichová a Palatková, 2014)

3. 1. 8 Hodnocení významu turismu ve světové ekonomice

Turismus je průřezové odvětví, tzn., že zasahuje do více odvětví národních ekonomik. Často je cestovní ruch označován jako neuchopitelný a statisticky neuzavřený. Díky tomuto jevu je velice obtížné sledovat jeho vlivy a efekty. Tyto ekonomické efekty lze dělit na přímé, nepřímé a indukované.

Přímé efekty turismu se projevují v těch oblastech, kde přímo dochází ke kontaktu zprostředkovatele služby a zákazníka. Jedná se například o zakoupení pobytu hotelu, zakoupení zájezdu od cestovní kanceláře či agentury, apod.

Nepřímé efekty cestovního ruchu bývají označovány také jako vyvolané či multiplikační. K jejich uskutečnění dochází u dodavatelských odvětví. Jedná se tedy o směnu služeb mezi dodavatelem a odběratelem. Zde lze jako příklad uvést poskytnutí marketingových či účetních služeb, nákup potravin pro restauraci, apod. V souvislosti s nepřímými efekty turismu můžeme vymezit tzv. multiplikační efekty. Existuje mnoho

multiplikátorů, jako například příjmový, zaměstnanosti, investic, apod. Obecně lze o multiplikátorech říci, že udávají, o kolik vzroste určitá veličina, když se změní její vstup o jednotku.

Indukční efekty turismu lze definovat jako: „*dodatečnou realizaci příjmů z turismu ze strany soukromého sektoru, veřejného sektoru i domácnosti*“ (Palatková, 2011)

K tomu, abychom mohli více přiblížit pozici cestovního ruchu ve světové ekonomice, lze vymezit okruhy hodnocení vlivu mezinárodního cestovního ruchu. Palatková (2011) uvádí pět okruhů hodnocení podle Freyera (2001):

- Statistické hodnocení – zkoumá účastníka jako statistickou jednotku, sleduje nabídku a poptávku v cestovním ruchu a snaží se hodnotit negativní efekty (pomocí nákladů a výnosů)
- Ekonomicko – peněžní hodnocení – zaměřuje se na tzv. magický čtyřúhelník (HDP, zaměstnanost, cenová stabilita, vnější ekonomická rovnováha), zhodnocuje pozitivní a negativní efekty v rámci bodů magického čtyřúhelníku
 - Vliv turismu na HDP: existuje úzká souvislost, resp. závislost, vývoje mezinárodních příjezdů na tempu růstu světového HDP; podle údajů WTTC cestovní ruch v roce 2014 tvořil 9, 8 % ze světového HDP (7, 6 trilionů USD)
 - Vliv turismu na zaměstnanost: druhý základní ukazatel; WTTC uvádí, že v roce 2014 bylo díky turismu vytvořeno 277 mil. pracovních míst (tedy každé 11. pracovní místo bylo vytvořeno díky přímému a nepřímému vlivu turismu)
 - Vliv cestovního ruchu na cenovou stabilitu země: jedná se o vztah turismu a inflace, která se měří indexem spotřebitelských cen
 - Vliv cestovního ruchu na vnější ekonomickou rovnováhu: je vyjádřen ve vztahu k platební bilanci ekonomiky; aktivní

turismus tedy znamená příliv deviz a naopak pasivní cestovní ruch jejich odliv

- Individuální hodnocení vlivu mezinárodního turismu - zaměřuje se na účastníka cestovního ruchu jako osobu a tedy analyzuje jeho potřeby a přání; zkoumá spotřební chování účastníků cestovního ruchu
- Sociokulturní hodnocení vlivu mezinárodního cestovního ruchu - zkoumá vliv turismu na sociokulturní prostředí země, jelikož při uskutečnění cestovního ruchu dochází ke střetu různých kultur a navzájem se ovlivňují

4 VLASTNÍ PRÁCE

4.1 Charakteristika Jihoafrické republiky

Oficiálním názvem státu je Jihoafrická republika (angl. Republic of South Africa) a v jejím čele stojí prezident Jacob Zuma, který byl znovu zvolený v roce 2014. Hlavním městem je **Pretoria**, kde sídlí veškerý administrativní kapitál. Dalšími hlavními městy jsou **Kapské město** (sídlo legislativy) a **Bloemfontein** (sídlo hlavního soudu). Země se administrativně člení na devět provincií: Západní Kapsko, Free State, Gauteng, KwaZulu-Natal, Limpopo, Mpumalanga, Severní Kapsko, region North West, a Východní Kapsko. (MZV, 2015)

Díky pestré historii existuje v JAR i největší **etnická rozmanitost** ze všech afrických států. Populace země se v roce 2015 odhaduje na téměř 54 milionů a skládá se z domorodých Afričanů (80,2 %), bělochů (8,4 %), míšenců (8,8 %) a Asiatů/Indů (2,5 %). Největší etnickou skupinu tvoří kmen Zulu.

V JAR existuje **11 oficiálních jazyků**, přičemž největší podíl zaujímá jazyk isiZulu (22,7 %), isiXhosa (16 %), afrikánština (13,5 %) a angličtina (9,6 %). Mezi další oficiální jazyky se uvádí: spedi, setswana, sesotho, xitsonga, siSwati, Tshivenda a isiNdebele. Angličtina se uvádí až na 4. místě, nicméně je považována za základní. Většina obyvatel (cca 80 %) vyznává křesťanství, dále pak islám a hinduismus. Nejpočetnější věková kategorie je 25 – 54 let (41,07 % obyvatel) a dále 0 – 14 let (28,43 % obyvatel). Tento jev je dán tím, že v zemi se vyskytuje velmi vysoký počet HIV/AIDS pozitivních obyvatel, což je častou příčinou úmrtí v relativně nízkém věku (viz níže). Většina obyvatel taktéž žije ve městech (až 65 % obyvatel). Roční míra urbanizace se pohybuje okolo 1,5 %. (CIA, 2015)

Ekonomicky se JAR řadí ke skupině států označovaných jako *middle-income countries*, tedy mezi země se středním příjmem. **HDP** země v běžných cenách v roce 2014 bylo 350,1 mld USD. Roční přírůstek činí 1,5 %. Největší podíl na HDP mají služby (68 %), dále průmysl (29,5 %) a konečně zemědělství (2,5 %). Nejvíce produkovanou plodinou je kukuřice a bavlna, z živočišné výroby je to produkce hovězího masa. V průmyslové výrobě se JAR zaměřuje na těžbu nerostů. Země je největším producentem platiny, zlata a chromu. V sektoru služeb nejvíce přispívá

k HDP cestovní ruch. Většina obyvatel pracuje právě v sektoru služeb (66 %). **Nezaměstnanost** se v JAR pohybuje okolo 25 % a je nejvíce rozšířena mezi mladým černošským obyvatelstvem. Podle odhadů v roce 2012 v zemi žije až 36 % obyvatel pod hranicí chudoby.

Země se taktéž potýká s mnoha problémy. Jihoafrická republika, jako jeden z nejnáspěšnějších států Afriky, čelí vysokému **přílivu migrantů**. Mezi země původu imigrantů patří zejména Somálsko, Demokratická republika Kongo, Etiopie, Zimbabwe a Kongo. JAR se taktéž potýká s problémem **nelegální distribuce drog** mezi obyvateli. Díky své geografické pozici patří země mezi hlavní tranzitní země, přes které se drogy dále šíří do Afriky. Pro vládu JAR jde o velice závažný problém, jelikož je to atraktivní místo pro tzv. „praní špinavých peněz“. S tímto problémem také souvisí vzrůstající **kriminalita**, která patří k nejvyšším ve světě. Jako další problém v zemi lze uvést i **pytláctví**. Nejvíce ohroženým druhem jsou nosorožci, kteří jsou loveni za účelem získání jejich rohoviny, která se prodává do Asie. Jeho cena je vyšší než zlato. Nejposledním problémem, se kterým se země potýká je již zmíněný vysoký počet nakažených **HIV/AIDS**. V JAR žije téměř 7 milionů obyvatel nakažených HIV/AIDS a v roce 2014 na tuto nemoc zemřelo 138 400 obyvatel. (CIA, 2015)

4.2 Předpoklady cestovního ruchu v JAR

Pro rozvoj cestovního ruchu jsou důležité předpoklady, kterými daná země disponuje. Jedná se o lokalizační, selektivní a realizační předpoklady. Právě analýze těchto předpokladů k rozvoji turismu v JAR se práce v této kapitole bude věnovat.

4.2.1 Lokalizační předpoklady

Jihoafrická republika se nachází na samém jihu Afrického kontinentu. Jedná se o přímořský stát, na jehož březích se střetávají dva oceány – ze západu Atlantský a z východu Indický. Země se rozkládá na 1 219 912 km² a má k dispozici až 300 km pobřeží a pláží, které jsou hojně využívány k surfingu. (Whitaker, 2009) Sousedními zeměmi jsou: Botswana, Mosambik, Namibie a Zimbabwe. Uvnitř JAR se nachází dva

samostatné státy, a to Lesotho a Svazijsko. K JAR také náleží ostrovy Marion a Price Edward Island. (CIA, 2015)

V zemi lze najít tři geografické oblasti: centrální náhorní plošinu a nižší náhorní plošiny Velkého a Malého Karoo; horský systém Dračí hory, který se táhne od Namibie až po Transvaal a konečně členité pobřežní pásmo, jejíž součástí je i známá Stolová hora, která se tyčí nad Kapským městem. V této oblasti se nachází také populární Mys Dobré Naděje, jenž je často nesprávně označován jako nejjižnější cíp Afriky. Skutečným nejjižnějším cípem je Štrelkový mys, kde se také střetávají oba oceány. (Hamarneh, 2012)

Většina území leží v subtropickém pásu, což vytváří příjemné teplotní podmínky. Na pobřeží se vyskytuje středomořské a ve vnitrozemí spíše suché podnebí s nedostatkem srážek. Díky své poloze na jižní polokouli jsou roční období oproti našim otočená. Léto trvá zhruba od listopadu do března a je typické svými dlouhými slunečnými dny v kontrastu s vydatnými lijáky a bouřkami. V zimních měsících, tedy mezi dubnem a říjnem, může teplota v noci klesnout pod bod mrazu. Nicméně i tyto měsíce jsou pro turisty lákavé. Jsou vhodné například pro pozorování zvířat, která musí docházet k napajedlům a ve výhledu nebrání hustá vegetace. (Barlow, 2000)

JAR nabízí pro turisty mnoho zajímavostí a aktivit. Mezi nejvýznamnější turistické atrakce patří národní parky a přírodní rezervace, kterých je v JAR mnoho. Nejznámější jsou Krugerův národní park, Národní park Kalahari-Gemsbok a Národní park Addo Elephant. Velmi populární jsou také trekové stezky podél pobřeží či v Dračích horách. Na své si zde přijdou také příznivci vodních sportů. JAR nabízí mnoho vhodných míst pro surfing a také pro potápění k nejjižnějším korálovým útesům světa. Zajímavou atrakcí může být i například potápění se žraloky. Je známo, že mořská voda u pobřeží tohoto státu je nejčistší na světě. Nedaleko Kapského města se také nacházejí velké vinice a vinařské stezky. V zemi je také osm památek zapsaných na seznamu UNESCO (4 kulturní, 3 přírodní a 1 smíšená). Významnou součástí cestovního ruchu v JAR je lovecký cestovní ruch. Lovce do této země láká vysoká rozmanitost živočišných druhů a hlavně tzv. velká pětka. Do velké pětky patří nebezpečná africká

zvířata, a to slon africký, nosorožec dvourohý, buvol africký, lev a levhart skvrnitý. (Whitaker, 2009)

4. 2. 1. 1 Nejnavštěvovanější turistické atrakce

Jak již bylo zmíněno, JAR nabízí spoustu zajímavých míst, které stojí za zmínku. V této podkapitole budou představena nejpopulárnější místa tohoto státu.

Kapské město a kapský poloostrov. Kapské město, také označováno jako „Matka měst“ je asi dvou a půl milionovou metropolí, jehož hlavní chloubou je Stolová hora. Zde se rozprostírá i jeden z národních parků, Cape Peninsula National Park. Toto město je označováno za osmý div světa, kde se střetává tzv. „první“ a „třetí“ svět. Ve městě lze najít spoustu historických památek, jako například socha van Riebeecka, City Hall, Old Town House a další. Stojí zde také čtyři kulturní instituce: South African Museum, Jewish Museum, South African National Gallery a Bertram House Museum. Na své si přijdou i milovníci nákupů. Zmínit lze například nákupní centrum Victoria and Alfred Waterfront. Ze Stolové zátoky lze trajektem dorazit na Robben Island, kde byl vězněn Nelson Mandela. Na jihu kapského poloostrova se tyčí nejstarší kamenná budova Afriky, a to Castle of Good Hope. Podél pobřeží se také táhne stezka Garden Route a nedaleko Kapského města se nacházejí krásná vinařská města Peerl, Stellenbosh, Franschhoek a další.

Johannesburg. „Město plné zlata“ patří ke 40 největším aglomeracím na světě. Nachází se v provincii Gauteng. Centrální čtvrť je rozdělena na dvě obchodní části Central Business District (dále CBD): stará, která se nachází v centru Johannesburgu a nová, správně fungující na severu města. Toto rozdělení vzniklo v době apartheidu. Ve starém CBD je vysoká kriminalita, velké dopravní zácpy a nedostatečná veřejná doprava. V této oblasti je také vysoká koncentrace mrakodrapů. Nachází se zde nejvyšší mrakodrap v Africe – centrum Carlton, který měří 223 m a nabízí vyhlídkovou plošinu na město Top of Africa. Staré CBD láká právě svojí rozmanitostí a etnickou pestrostí. Nové CBD se nachází v lepší čtvrti, a to Sandton. Je nazývána také jako čtvrť

zbohatlíků. Ve městě se nachází i zábavní park Gold Reef City, Museum apartheidu, umělecká galerie, zoologická a botanická zahrada a další.

Soweto. Jedná se o oblast jižně od Johannesburgu, kterou nechala postavit jihoafrická vláda v době apartheidu. Měla fungovat jako tzv. bantustan pro černé pracovníky. Soweto se začalo rapidně rozrůstat a nyní v něm žije až 2 miliony obyvatel. V současné době jde o největší černošské seskupení v Africe. Opět je to město plné kontrastů – nacházejí se zde čtvrti s luxusními vilami, například Diekloof; a na druhé straně při okraji města tzv. slumy, například Kliptown. Soweto je známe svým nočním životem. Fungují zde populární jazzové a hip-hopové (tzv. kwaito) podniky. (Whitaker, 2009)

Durban. 2, 4 milionové město je třetí největší metropolí Jihoafrické republiky. Zuluové ho nazývají „Thekwini“, tedy místo, kde se střetává země a moře. Taktéž se jedná o největší a nejvýznamnější, hojně vyhledávané přímořské letoviště státu. Najdou se zde pláže zábavního charakteru, například South Beach, ale i klidné a mírumilovné pláže jako je Flitzsimmons Snake Park, kde lze také pozorovat nejrůznější africké hady a jiné plazy. Přimo ve městě lze nalézt mnoho zajímavých míst pro kulturní vyžití. Je zde mnoho muzeí, historické budovy, ale i nákupní střediska. (Barlow, 2000)

Krügerův národní park je jeden z nejstarších národních parků v JAR a je pojmenován po búrském prezidentovi Paulu Krügerovi. Jeho délka činí 350 km, rozkládá se na 38 000 km² a zasahuje až za hranice Zimbabwe a Botswany. Žije v něm až 200 000 savců. Uvnitř parku je široká základna ubytovacích, stravovacích a dalších služeb, sdružených v kempech. Díky své poloze, tedy na východě JAR, je nutné chránit se antimalarií, kvůli výskytu mouchy tse-tse, která malárii přenáší. Celým parkem protéká pět velkých řek a je lemován nádhernými, člověkem vytvořenými, lesy. (Knemeyer, 2004)

4. 2. 2 Selektivní předpoklady

Jihoafrická republika se řadí k ekonomicky nejvyspělejším státům Afriky. Disponuje velkým množstvím nalezišť zlata a diamantů a je světovým vývozcem platiny, rud

chromu, vanadia, antimonu, azbestu, manganu a uranu. Velmi rozvinutá je také těžba mědi. Významným odvětvím průmyslu je strojírenství, které se primárně zaměřuje na výrobu těžářské techniky, dopravních prostředků, zemědělských strojů a zbraní. Neméně důležitý je petrochemický a chemický průmysl, který vyrábí trhaviny a hnojiva. Nejrozšířenějším odvětvím je ovšem potravinářský a textilní průmysl. Zejména v oblasti Trasaalu se nacházejí jedny z největších elektráren světa. (Hamarneh, 2012) Energetika v JAR funguje na hranici svých výrobních kapacit, a to díky nedostatku investic v předchozích letech. Ovšem i přes toto omezení republika stále zůstává v rámci regionu vývozcem elektřiny. Velkým problémem je dlouhodobý nedostatek vody, který i do budoucna díky podprůměrnému množství srážek stále hrozí. V roce 2012 byla přijata nová strategie pro vodohospodářství. (BusinessInfo, 2015)

Jak již bylo zmíněno v úvodu této kapitoly, na HDP se nejvíce podílí sektor služeb (téměř 70 %). Nejrozvinutější jsou bankovní a finanční služby, dále obchod a turismus. Centrální banka nese název South African Reserve Bank a byla založena roku 1921. Většinou část bankovního systému tvoří ABSA Group Limited, která má podle údajů z roku 2011 k dispozici 718 mld. ZAR; dále First National Bank, Nedbank a Standard Bank. Důležitou část finančního trhu tvoří také pojišťovnictví. Co se týče obchodní bilance, dovoz v posledních letech převyšuje vývoz, tudíž je obchodní bilance deficitní a tento deficit se každoročně prohlubuje. Nejdůležitější dovozní komoditou je ropa, jelikož i přes značné nerostné bohatství JAR nedisponuje ložisky ropy. Pro vývoz jsou významnými komoditami například uhlí či železná ruda. Hlavní komodity pro vývoz a dovoz pro rok 2014 jsou shrnuty v Tabulce 1 (viz přílohy). (BusinessInfo, 2015)

Mezi hlavní partnery pro export patří: Čína, Spojené státy americké, Japonsko, Botswana, Německo a Namibie. Zboží a služby se importují opět z Číny, Německa, dále ze Saúdské Arábie, Spojených států, Nigerie a Indie. (SARS, 2015)

JAR je politicky stabilním regionem. Ve volbách v roce 2014 opět zvítězila strana Africký národní kongres (ANC) a prezidentem byl také opětovně zvolen Jacob Zuma, který je hlavou výkonné moci. ANC se řídí Národním rozvojovým plánem do roku 2030. V průběhu volebního roku bylo přijato několik právních norem, jako

například: novela tzv. B-BBEE pro podporu dříve znevýhodněných skupin obyvatelstva; dále nový zákon o restituci půdy, zákon Licensing of Businesses Bill o registraci firem; MPRDA o nerostném bohatství, investiční zákon a další. (BusinessInfo, 2015)

V roce 2014 byla také přijata novela imigračního zákona, díky které byl zpřísněn vstup do státu. Cestující do JAR na dobu kratší 90 dnů nepotřebují pro vstup do země vízum. Ti turisté, kteří se v zemi chtějí zdržet déle než je výše uvedená lhůta, musí o vízum požádat nejdéle dva měsíce před uplynutím pobytu. Pokud osoba překročí 90 denní lhůtu pobytu a nemá vízum, bude označena za nežádoucí osobu a bude jí zakázán vstup do země po dobu jednoho až pěti let. Novela imigračního zákona také zpřísňuje cestování nezletilých osob, které chtějí JAR navštívit. Pokud turista přijíždí ze země s výskytem žluté zimnice, pak úředníci při vstupu do JAR kontrolují i mezinárodní očkovací průkaz, který dokazuje, zda je účastník cestovního ruchu proti této nemoci očkovan.

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky také upozorňuje na vysokou míru kriminality. Nedoporučuje se autem cestovat s plně otevřenými okénky, pohybovat se na vedlejších komunikacích po setmění, nezastavovat v odlehlejších oblastech a vždy zkontrolovat uzamčení auta. Jsou zde totiž rozšířeny rušící zařízení pro dálkové zamykání aut. Doporučuje se také na sebe neupozorňovat nošením cenných věcí, například šperků, fotoaparátů, mobilních telefonů a dalších. Turista by ovšem u sebe vždy měl mít mobilní telefon, aby v případě nouze mohl zavolat policii. Také by měl vědět, kde přesně se nachází a průběžně svoji pozici hlásit například přátelům či rodině. Dále ministerstvo doporučuje očkování proti hepatitidě typu A a B, tetanu a tyfu. V případě návštěvy Krügerova NP a provincie KwaZulu Natal by se měli užívat antimalarika a repelent. V zemi se také vyskytuje vysoké procento populace nakažených virem HIV/AIDS, tudíž se doporučuje vyvarovat se kontaktu s krvácivými zraněními. (MZV, 2015)

4. 2. 3 Realizační předpoklady

Jihoafrická republika disponuje jednou z nejkvalitnějších dopravních infrastruktur v Africe. Rozvinuty a zmodernizovány jsou všechny typy dopravy – letecká, silniční, námořní i železniční. Je zde 750 000 km silnic, které jsou vesměs dobře udržované. Jedna pětina je zpevněná a najdeme zde i dálnice. V nedávné době byla také zrekonstruována silniční síť v provincii Gauteng, která je nejvytíženější. Silniční doprava je také nejvíce rozšířená a využívá ji asi 70 % přijíždějících turistů. (Hamarneh, 2012)

Významnou součástí dopravy je železnice, která má k dispozici více než 20 000 km tratí. Jedná se o 14. nejrozsáhlejší železniční síť ve světě a tvoří až 80 % z železniční sítě celého kontinentu. Tento způsob dopravy je hojně využíván pro nákladní přepravu surovin a výrobků.

JAR využívá své strategické polohy, a to na úplném jihu Afriky, díky kterému lze často využívat námořní dopravu. Ta se z 95 % používá pro exportní záležitosti. Je zde 8 obchodních přístavů, které leží v: Mossel Bay, Kapském městě, Richards Bay, East London, Port of Ngqura, Saldanha, Durban a Port Elizabeth. Největším osobním přístavem je přístav v Kapském městě. (Oxford Business Group, 2013)

Dalším velmi rozvinutým a využívaným prostředkem dopravy je letadlo. Jihoafrická republika má přes 550 letišť a díky své rozloze má velmi dobře zajištěný systém vnitrostátních letů. Hlavní mezinárodní letiště jsou v Johannesburgu, Kapském městě a Durbanu. Další menší letiště najdeme například v Upington, Kimberley, Port Elizabeth, Bloemfontein, East London, Richard Bay, George nebo Lanseria. Působí zde poměrně velké množství leteckých společností, zejména South African Airways (SAA) a její sesterské společnosti Airlink a South African Express; dále British Airways či nízko nákladová společnost Mango. (South Africa, 2015)

Ve městech dobře funguje i místní doprava. Existuje zde levná autobusová doprava; lze využít i minibusů, které jsou velice rozšířené, nicméně styl jízdy a stav minibusů není bezpečný a často dochází k nehodám; dále lze využít i taxi služeb či tzv. „sběrné taxi“, což je v podstatě minibus v menším provedení. Ve velkých městech,

například v Johannesburgu, Kapském městě či Pretorii jezdí příměstské vlaky. (Fitzpatrick, 2005)

Materiálně – technické zabezpečení v JAR je také na vysoké úrovni, v porovnání s ostatními zeměmi regionu. Lze zde najít velké množství různých ubytovacích zařízení, od luxusních hotelů až po levné hostely a chatky, které jsou velmi kvalitní. Většinou jsou udržované, čisté a dobře vybavené. Obvyklé jsou k pokoji vlastní koupelny či přístup do zahrady (často s bazénem). Penziony jsou nejvíce oblíbeným typem ubytování. Nabízejí vynikající servis, včetně výborných snídaní. Lze je najít jak ve velkých městech, tak na venkovských farmách. V porovnání s evropskými penziony jsou velice luxusně vybavené a za stejné či nižší ceny. Velmi populární typ ubytování je také táboření, které je rozšířené zejména v národních parcích. Zde je opět velmi dobře vybudované zázemí. Kempy nabízejí umývárny, přípojky proudu a vody, možnost vaření, apod. Hotely se doporučují využívat kvalitnější, tedy alespoň střední kategorie, jelikož nižší třídy jsou často zchátralé a služby nekvalitní. V turistických střediscích lze najít velké množství tzv. „batůžkářských hostelů“, které opět nabízejí širokou škálu služeb a jsou kvalitně vybaveny. Ve všech typech ubytování je většinou k dispozici i připojení k internetu, telefony, jsou zde vyvěšena důležitá telefonní čísla, dopravní spojení apod.

Co se týče stravovacích zařízení, JAR nabízí kvalitní restaurace, které ovšem lze najít pouze ve větších městech, jako je například Johannesburg, Kapské město či Durban. Ve městech fungují i kavárny, které nabízejí i drobné občerstvení. Ve venkovských oblastech fungují obchůdky, kde se lze lehce občerstvit a tzv. shebeens, malé hospůdky, které byly dříve nelegální a dodnes jsou často bez licence.

Zdravotní péče je také dostupná v každém větším městě, nicméně veřejné nemocnice jsou přeplněné a nedostatečně vybavené díky nedostatku financí. Na druhou stranu zde fungují i nemocnice soukromé, jejichž standard je poměrně vysoký. Léky se v JAR vydávají na předpis, tudíž se doporučuje brát si léky z domova. Vzhledem vysokému počtu nakažených HIV/AIDS je zde i nebezpečí nákazy tímto virem při transfúzi. Většina místních obyvatel spoléhá na tradiční medicínu a vyhledávají léčitele a bylinkáře. Nicméně jejich praktiky jsou pro nás často nepochopitelné. Dochází zde

totiž například k zabíjení osob pro získání nějaké části těla či orgánu k léčebným účelům.

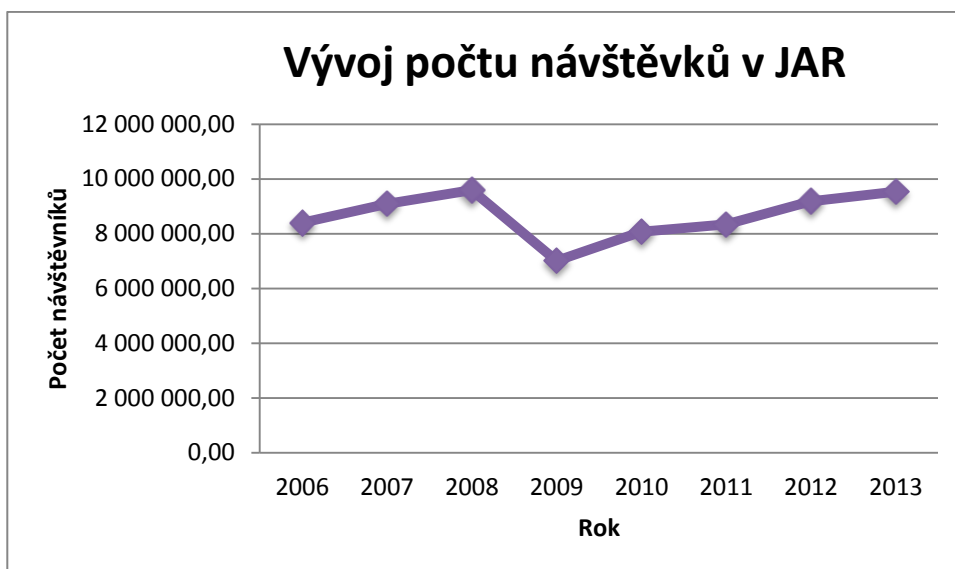
V zemi je také vybudováno dobré zázemí pro provozování sportů a funguje zde spousta firem, které tyto sporty zajišťují. V JAR je velmi populární například surfing, potápění, létání a skákání, sjíždění řek (raft, kánoe, kajak), rybaření, jízda na koni, kloofing (zdolávání kaňonů), cyklistika, horolezectví nebo například pozorování ptáků, velryb a celkově života v přírodě.

JAR má nejrozšířenější síť zařízení pro zdravotně postižené osoby. Pro osoby s omezenou pohyblivostí či nevidomé se budují bezbariérové přístupy jak v ubytovacích zařízeních, tak například v národních parcích a dalších. JAR má zabezpečené i další služby, které jsou pro rozvoj cestovního ruchu potřebné. Funguje zde telefonní (i mobilní) síť; informační služby, kde lze sehnat například mapy; pošty, bankomaty, směnárny, půjčovny aut, běžně se v obchodech a dalších zařízeních přijímají kreditní karty, apod. Většinu služeb je možné zamluvit online, například booking letenek a dalších jízdenek, ubytování a další. Informace o zemi a o cestování do země jsou běžné dostupné na internetu. (Fitzpatrick, 2005)

4.3 Analýza cestovního ruchu v Jihoafrické republice

Cestovní ruch v JAR je pro národní hospodářství největším zdrojem deviz a ročně přitahuje miliony turistů. V posledních letech se stala Jihoafrická republika jednou ze zemí s nejrychleji rostoucím odvětvím turismu a jednou z nejžádanějších destinací světa. Během posledních 10 let se Jihoafrická republika pohybuje okolo 30. místa v žebříčku nejnavštěvovanějších zemí světa. V rámci Afriky se v průběhu let řadí mezi 3 nejnavštěvovanější místa a v regionu sub-saharské Afriky na první místo. Pro rozvoj cestovního ruchu vláda využívá tzv. national tourism sector strategy (NTSS).

Na obrázku 3 můžeme vidět vývoj počtu turistů v JAR v letech 2006 – 2013 podle dat Světové banky (WB). Novější údaje, tedy z roku 2014, WB nyní nemá k dispozici. Nicméně Annual Tourism Report 2014, který vydává jihoafrický statistický úřad, uvádí až 9 549 236 mezinárodních návštěvníků.

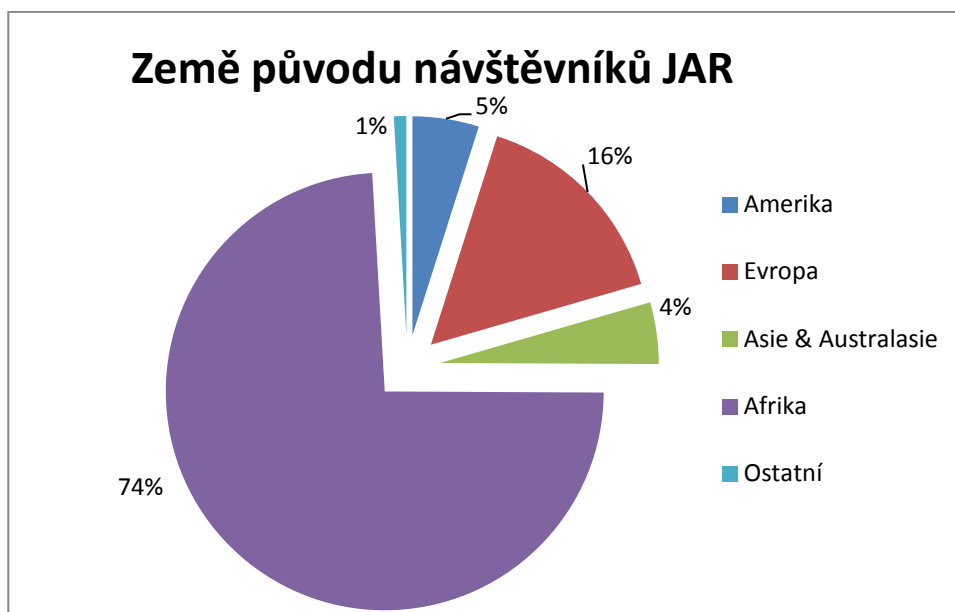
Obrázek 3 Vývoj počtu návštěvníků v JAR (zdroj dat: WB, 2014, vlastní návrh)

Počet návštěvníků každým rokem stoupá, ovšem v grafu můžeme pozorovat jediný výrazný pokles v roce 2009, který byl zapříčiněn světovou finanční krizí. V tomto období růst turismu klesl o téměř 4 %. Krize se nejvíce dotkla návštěvníků pocházejících z Evropy a menší míře z Ameriky, díky nimž došlo k tak výraznému poklesu v počtu návštěvníků.

Data o počtu návštěvníků a ostatní data související s analýzou turismu se podle různých zdrojů mírně liší. Tato část práce bude vycházet ze statistik poskytovaných statistickým úřadem Jihoafrické republiky.

4. 3. 1 Návštěvnost JAR podle země původu

Podle Annual Tourism Reports (2006 – 2014) nejvíce návštěvníků pochází z kontinentu Afriky, dále Evropy a Ameriky. Region Amerika zahrnuje Severní, Centrální a Jižní Ameriku. Pojem Australasie se konkrétně týká zemí Austrálie, Nový Zéland, Nová Guinea a nezávislý stát Papua Nová Guinea. (New World Encyclopedia, 2014) Označení „Ostatní“ patří zejména státům Blízkého a Středního východu a ostrovům Indického oceánu.

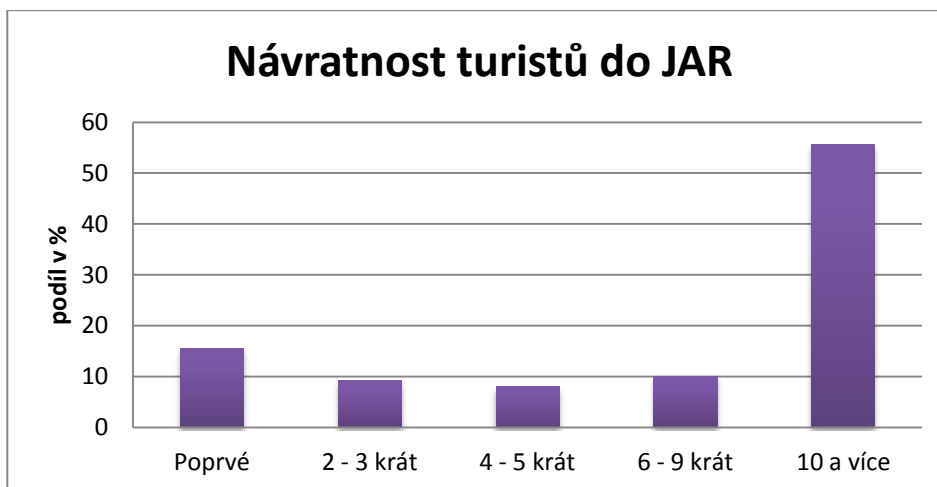

Obrázek 4 Země původu návštěvníků (zdroj: ATR 2006 – 2014, vlastní návrh)

Nejvyšší podíl návštěvníků, 74 %, patří obyvatelům Afriky. Mezi hlavní zdrojové státy návštěvníků z regionu Afrika patří hlavně státy SADC, tedy Společnosti pro rozvoj Jižní Afriky. Sem patří země (kromě JAR): Angola, Botswana, Demokratická republika Kongo, Lesotho, Madagaskar, Malawi, Mauricius, Mosambik, Namibia, Seychely, Svazijsko, Tanzanie, Zambie a Zimbabwe. (SADC, 2012) Mezi tzv. top 5 zdrojových zemí za posledních 9 let patří Lesotho, Mosambik, Zimbabwe, Svazijsko a Botswana. Nejvíce turistů ze zámoří pochází z Evropy, a to konkrétně z Velké Británie a Německa. Třetí místo v počtu návštěvníků zaujímají účastníci cestovního ruchu z Ameriky, a to díky turistům z USA.

4. 3. 2 Návratnost turistů do JAR

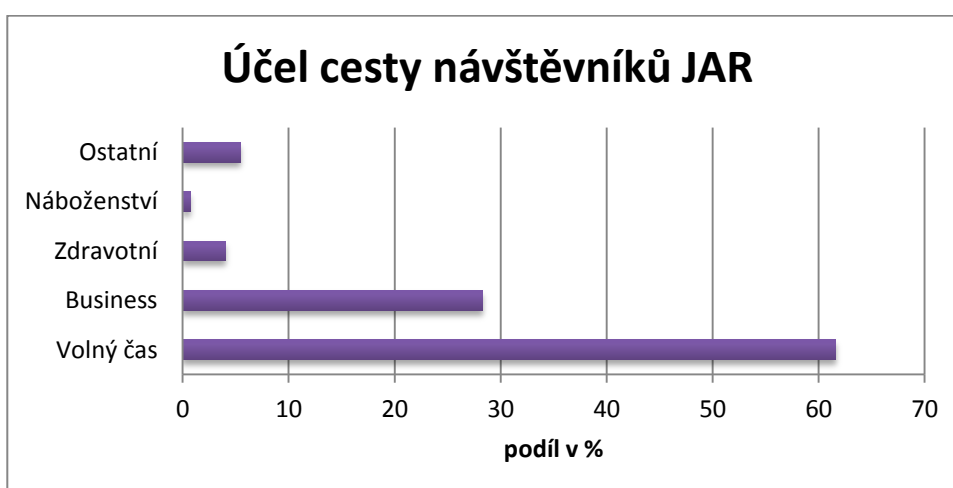
Podle údajů z Annual Tourism Reports (2006 – 2014) vyplývá, že návštěvníci se do JAR vracejí opakovaně. Jak lze vidět na Obrázku 5, největší skupinu tvoří ti turisté, kteří navštívili JAR už 10 a více krát. Jsou to hlavně turisté ze sousedních států, kteří do Jihoafrické republiky jezdí navštěvovat přátele a rodinné příslušníky. Turisté, kteří navštívili Afriku poprvé, pocházejí zejména ze zámořských oblastí.

Obrázek 5 Návratnost turistů (zdroj: ATR 2006 – 2014, vlastní návrh)

4.3.3 Účel návštěvy

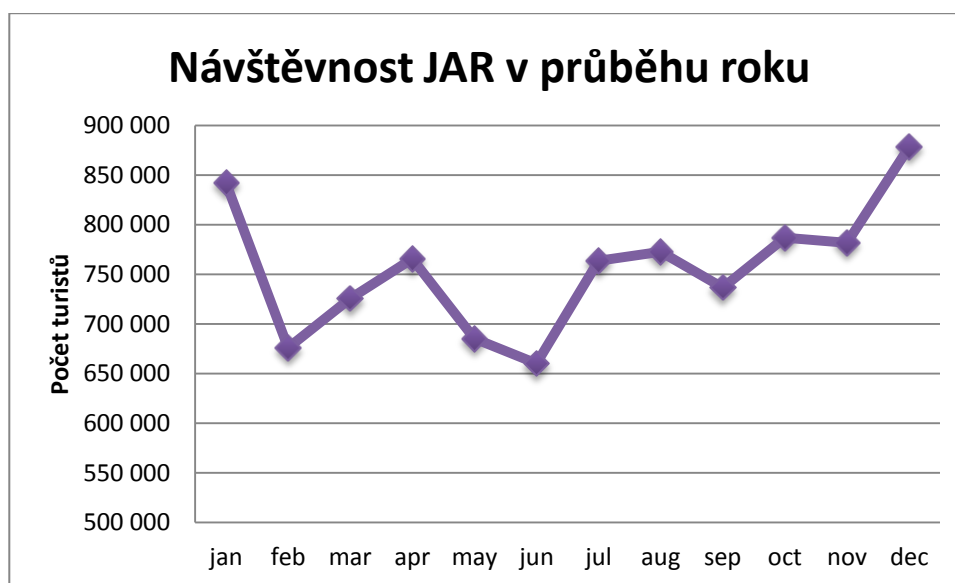
Co se týče účelu návštěvy JAR, drtivá většina turistů cestuje do země za účelem strávení volného času, což zahrnuje dovolenou, návštěvu přátel a rodiny a soukromé nákupy. Téměř 30 % návštěvníků jede do země za účelem činností souvisejících se zaměstnáním či podnikáním. Menší podíl na návštěvnosti JAR tvoří turisté cestující za účelem zdravotní rekreace a vyhledání lékařské pomoci a dále za účelem návštěvy náboženských památek.

Obrázek 6 Účel cesty (zdroj: ATR 2006 – 2014, vlastní návrh)

4. 3. 4 Návštěvnost JAR v průběhu roku

V posledním grafu, tedy na Obrázku 7, můžeme vidět výkyvy v příjezdech turistů v jednotlivých měsících roku. Lze pozorovat, že nejvyšší počet turistů do země přijíždí v prosinci a lednu, a to z důvodu klimatických podmínek v Jihoafrické republice. Jelikož JAR leží na jižní polokouli Země, v našich zimních měsících je zde léto a naopak.

Obrázek 7 Návštěvnost v průběhu roku (zdroj: ATR 2006 – 2014, vlastní návrh)

4. 3. 5 Způsob dopravy

Podle statistik JAR je nejvyužívanější způsob dopravy v roce 2014 silniční doprava. To je dáno tím, že nejvíce návštěvníků JAR pochází ze sousedních států, tudíž letecké či námořní dopravy není víceméně třeba. Uvádí se, že v roce 2014 přicestovalo po silničních komunikacích až 6 970 810 turistů. Nejvíce turistů touto cestou přijíždí ze Zimbabwe (cca 2, 1 mil. turistů), dále z Lesotha, Mosambiku, Svazijska, Botswany a Namibie.

Leteckou dopravu v roce 2014 využilo asi 2 573 080 cestovatelů. Mezi nejvytíženější letiště země patří O. R. Tambo International Airport v Johannesburgu,

keré přijalo přes 2 miliony turistů. Dalším hojně využívaným letišťem je Cape Town International Airport a dále King Shaka International Airport.

Díky své geografické poloze je zde dostatečně vyvinutá i námořní doprava, kterou při svých cestách v roce 2014 zvolilo 4 402 turistů. Do přístavu Cape Town Harbor přijelo 2 472 turistů. Dále lze zmínit další důležité přístavy jako Port Elizabeth Harbour a Durban Harbor.

4. 4 Dopady cestovního ruchu v Jihoafrické republice

Jak již bylo řečeno, cestovní ruch má vliv jak na ekonomické, tak sociální a environmentální prostředí země. Právě těmito dopady se tato kapitola práce bude podrobněji zabývat.

4. 4. 1 Ekonomické dopady cestovního ruchu

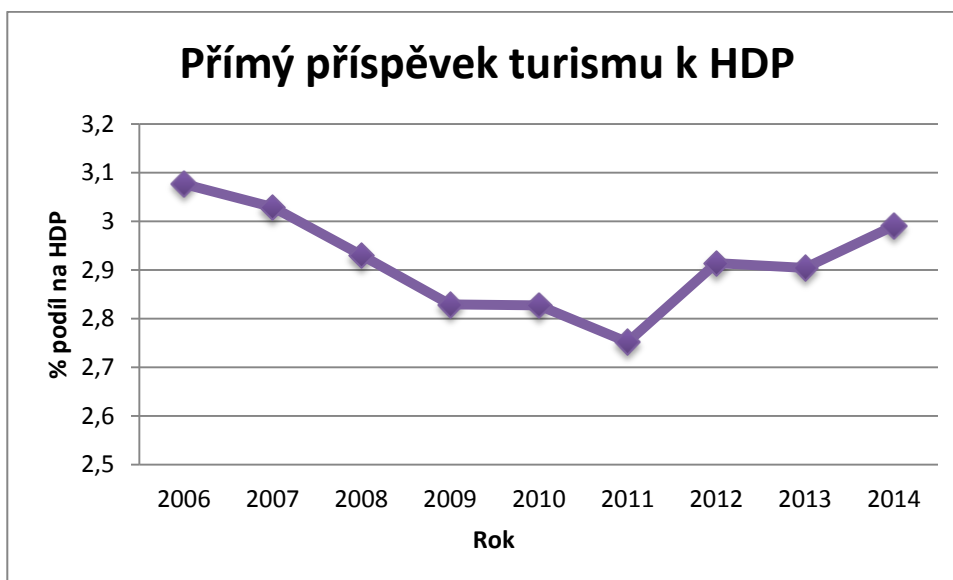
Cestovní ruch je z dlouhodobého hlediska nejziskovějším a nejrychleji se rozvíjejícím odvětvím. Na světových příjmech tvoří asi 10 %. Peněžní toky v cestovním ruchu dělíme na výdajové (turistické výdaje), což jsou výdaje turistů za výrobky a služby, které během své cesty využijí; a příjmové (turistické příjmy), tedy ty peněžní částky, které přijímají zprostředkovatelé služeb a prodejci výrobků v turismu. (Beránek, 2013) Z hlediska ekonomického rozlišujeme vztah turismu a HDP a dále vztah turismu a zaměstnanosti.

Hrubý domácí produkt je makroekonomický ukazatel, který slouží ke zhodnocení výkonnosti ekonomiky určité země. Beránek (2013) HDP charakterizuje jako: „...peněžní vyjádření celkové hodnoty veškerých finálních statků vytvořených za určité období (zpravidla 1 rok) na určitém území, tzn. za využití výrobních faktorů umístěných na daném území (nejčastěji na území jednoho státu) bez ohledu na to, kdo je vlastníkem těchto výrobních faktorů.“ Pokud budeme vycházet z této definice, lze definovat také hrubý turistický produkt. Ten je vymezen takto: „Hodnota turistického produktu se oceňuje jako sumární množství zboží a služeb vyprodukovaných

(a spotřebovaných) v oblasti cestovního ruchu za určité období (zpravidla jeden rok)“ (Beránek, 2013) Zjednodušeně lze říci, že je to podíl cestovního ruchu na HDP.

Na vztah turismu a HDP se lze dívat ze dvou hledisek, a to **vliv úrovně HDP na turismus**, který vyjadřuje fakt, že v zemích s vysokým HDP mají obyvatelé tendence více cestovat. Naopak země s nízkým HDP na obyvatele vykazují nižší intenzitu cestování. Druhým hlediskem je **vliv turismu na tvorbu HDP**. Ten zahrnuje tvorbu HDP v přímých, nepřímých a indukovaných odvětvích průmyslu a ekonomiky turismu. Hlavní faktory, které se podílejí na absolutním růstu HDP, jsou zejména práce, půda, kapitál a vědecko - technický pokrok. Nicméně při analýze dopadů cestovního ruchu na tvorbu HDP není důležitý absolutní přírůstek HDP, ale podíl turismu na HDP. (Palatková, 2014)

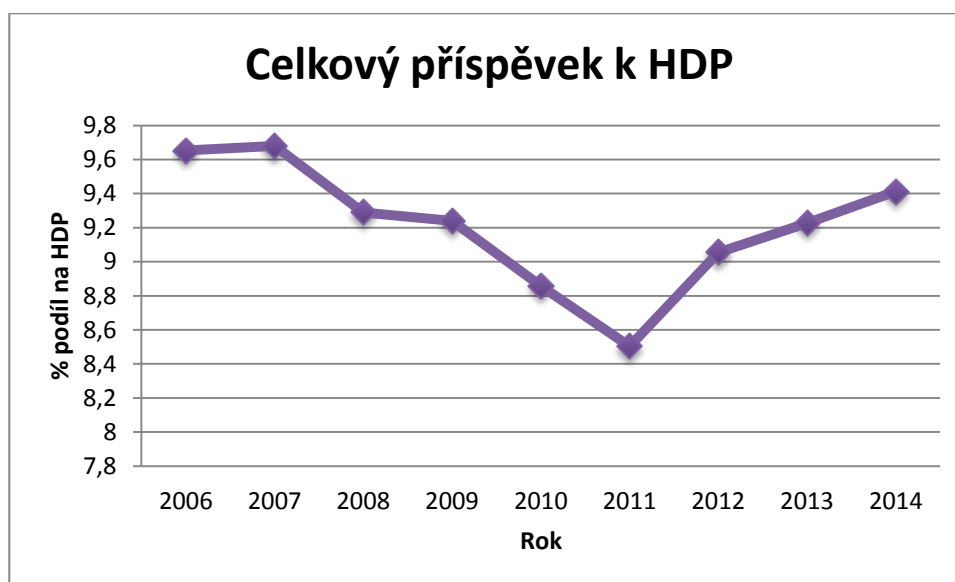
V následujícím grafu je zobrazen přímý příspěvek k celkovému HDP v procentuálním vyjádření. Do roku 2011 pozorujeme pokles, který byl zapříčiněn světovou finanční krizí v roce 2009. Nicméně pořád se pohybuje okolo tří procent. Roční růst tohoto ukazatele je velmi kolísavý. V roce 2009 byl dokonce pokles na téměř 6 %. Nejvyšší roční růst byl zaznamenán v roce 2012, a to 9,33 %. Nominální příspěvek v ZAR (jihoafrických randů) ovšem každoročně roste. V roce 2014 dosáhl 113,433 mld. ZAR.

Obrázek 8 Přímý příspěvek turismu k HDP (zdroj: WTTC, 2015, vlastní návrh)

Do roku 2025 se předpokládá zvyšování příspěvku turismu k HDP. Na rok 2025 se předpovídá nominální příspěvek turismu k HDP až téměř 320 mld. ZAR, přičemž procentuální růst se má pohybovat okolo 5 % a procentuální podíl na HDP by měl být kolem 3,5 %.

Celkový příspěvek k HDP je zobrazen na Obrázku 9. Celkový příspěvek zahrnuje jak výše uvedený přímý příspěvek, tak nepřímý a indukční. Můžeme vidět, že křivka je téměř shodná s tou předchozí. Celkový podíl turismu na HDP se pohybuje okolo 9 %. Roční růst je stejně jako v předchozím případě velmi kolísavý. V roce 2006 dosahoval téměř 14 %, o tři roky později už byl – 2,8 % a v roce 2012 vyskočil až na 9,9 %. Co se týče nominálního příspěvku k HDP, zde můžeme pozorovat každoroční růst. Od roku 2006 do roku 2014 vzrostl téměř dvojnásobně.

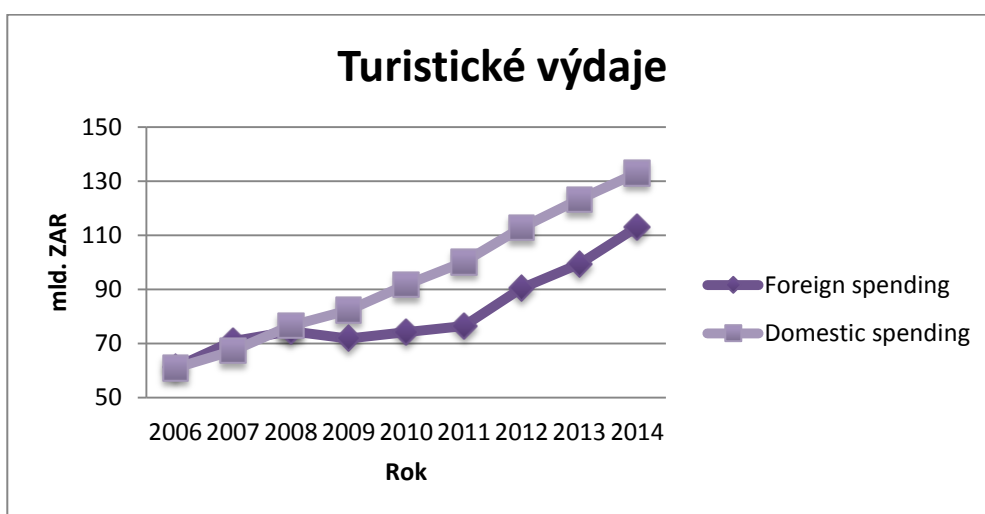

Obrázek 9 Celkový příspěvek turismu k HDP (zdroj: WTTC, 2015, vlastní návrh)

Během příštích 10 let, by měl být nominální příspěvek turismu k HDP téměř trojnásobný oproti roku 2014 a celkový podíl na HDP by měl přesahovat 10 %. Roční procentuální růst by se měl pohybovat okolo 4 – 5 %.

Graf na Obrázku 10 vyobrazuje vývoj turistických výdajů, které jsou rozděleny na domácí a zahraniční. Jak je vidět, mají stoupající charakter, což znamená, že turisté (jak domácí, tak zahraniční) v JAR utrácejí své peníze za turistické služby a zboží čím

dál více. U zahraničních výdajů můžeme pozorovat mírnou stagnaci v letech 2009 – 2011, což je opět důsledek světové hospodářské krize, která se dotkla zejména evropských a amerických turistů, kteří tvoří největší podíl zámořských turistů. V roce 2014 výdaje zahraničních turistů v Jihoafrické republice dosáhly téměř 113 mld. ZAR a výdaje rezidentů JAR na cestování až 133 mld. ZAR. Roční procentuální růst domácích výdajů se pohybuje mezi – 0,91 % v roce 2009 po 9,8 % v roce 2006. Roční procentuální růst zahraničních výdajů kolísá mnohem více. V roce 2009 dosáhl až – 10,97 %, naopak v roce 2012 až 13,25 %.

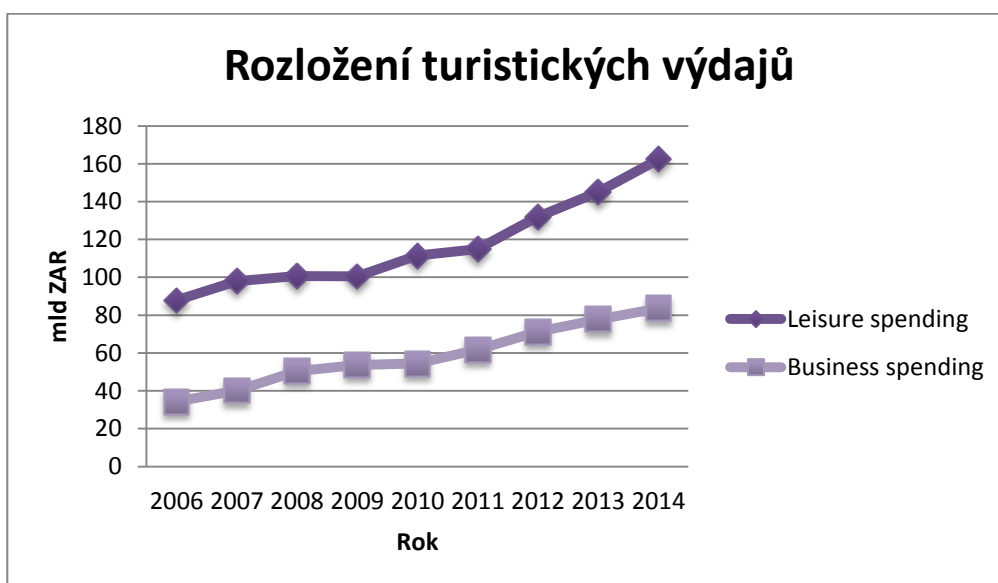

Obrázek 10 Turistické výdaje v JAR (zdroj: WTTC 2015, vlastní návrh)

Podle předpovědi by turistické výdaje v této zemi do roku 2025 měli opět vzrůst až trojnásobně. Zahraniční výdaje by v roce 2025 měli dosáhnout až 347 mld. ZAR a výdaje rezidentů země na cestování až 332 mld. ZAR. Podle této předpovědi lze konstatovat, že zahraniční turistické výdaje budou vyšší než domácí, tedy naopak než je tomu v současné době. V domácích turistických výdajích lze totiž očekávat pomalejší roční růst, který by se měl pohybovat okolo 3 – 4 %, oproti tomu u zahraničních turistických výdajů se růst bude pohybovat mezi 3 – 6 % ročně.

Pokud se podíváme na turistické výdaje podrobněji, lze je rozdělit do dvou skupin, které se shodují s nejčastějším účelem návštěvy JAR, za kterým turisté do této země jezdí. Jedná se o výdaje na volný čas (což může být například dovolená, osobní

nákupy, návštěvy přátel a rodinných příslušníků, apod.) a pracovní výdaje (tedy spojené s pracovní cestou, obchodní nákupy, apod.) Grafické znázornění těchto výdajů je možné pozorovat na Obrázku 11. Jak již bylo předesláno, nejvíce turistů do JAR jezdí za účelem strávení volného času. Díky tomu i výdaje spojené s volným časem nejvíce přispívají k výši útrat turistů. Tyto výdaje jsou každoročně vyšší a v roce 2014 dosáhly až hodnoty 162, 268 mld. ZAR. Od roku 2006 vzrostly téměř dvounásobně. Roční růst výdajů na volný čas se v roce 2009 propadl na – 7, 8 %, naopak v roce 2012 dosáhl téměř 10 %. I zde tedy můžeme vidět stejný vývoj jako u všech ostatních ukazatelů. Pracovní výdaje již tak vysokých hodnot nedosahují. Od roku 2006 do roku 2014 vzrostly až 2, 5 krát, nicméně v roce 2014 nedosahují ani počátečních hodnot pozorování výdajů na volný čas. V roce 2014 byly výdaje na pracovních cestách 83, 64 mld. ZAR. Procentuální roční růst ovšem nevykazuje tak rapidní rozdíly jako výdaje na volný čas. V roce 2009 poklesl na – 3, 1 % a v roce 2012 se zvýšil na 5, 2 %.

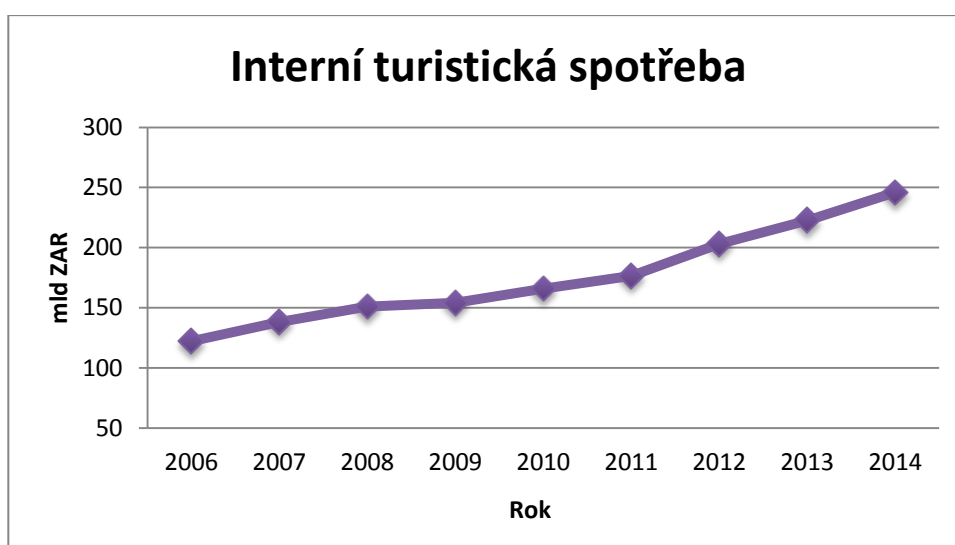

Obrázek 11 Rozložení turistických výdajů (zdroj: WTTC, 2015, vlastní návrh)

Podle dat WTTC se dá předpovídat další zvyšování turistických výdajů v obou skupinách těchto výdajů. V roce 2025 by měli výdaje turistů na volný čas dosahovat až 465 mld. ZAR, což vykazuje opět téměř trojnásobné zvýšení oproti roku 2014. Nejvyššího ročního růstu by měly dosahovat v roce 2019, a to cca 5, 5 %. Poté se bude

mírně snižovat. Z hlediska pracovních výdajů se v roce 2025 očekává asi 2,5krát vyšší hodnota, než v roce 2014. V roce 2025 by tyto výdaje měly dosahovat výše asi 215 mld. ZAR. Roční procentuální růst se bude pohybovat okolo 3 – 4 %, přičemž nejvyšších hodnot by měl dosahovat v letech 2019 – 2021.

Co se týče spotřeby turistických výrobků a služeb na území Jihoafrické JAR, tak tato spotřeba každoročně roste. V roce 2006 dosahovala 122,1 mld. ZAR a již v roce 2014 až 246 mld. ZAR. Na celkové spotřebě se turistická spotřeba podílí v tomto období 4,5 – 5 %, přičemž horní hranice podílu dosáhla pouze v roce 2006 a nejnižší hodnoty, tedy 4,5 %, pouze v roce 2011. Největší propad v ročním růstu opět nastal v roce 2009, kdy světová hospodářská krize zapříčinila velmi nízký příjezd zahraničních turistů do JAR, což se odráží téměř ve všech ukazatelích vlivu turismu na ekonomiku země. V tomto roce byl tedy roční procentuální růst – 5,9 %. Nejvyšší růst byl zaznamenán v roce 2012, a to 10,17 %, kdy se ekonomika z krize v rámci svých možností dostala. Grafické znázornění interní turistické spotřeby je vyobrazeno na Obrázku 12.

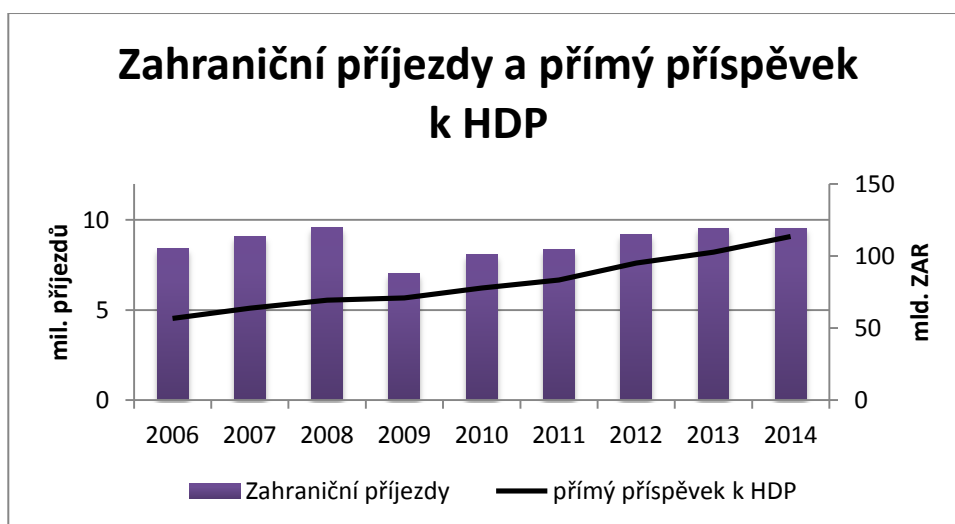

Obrázek 12 Interní turistická spotřeba (zdroj: WTTC, 2015, vlastní návrh)

Stejně jako u předchozích ukazatelů, i u turistické spotřeby se očekává každý rok navýšení. V roce 2025 by měla roční turistická spotřeba dosahovat až 679,5 mld. ZAR a podílet by se na celkové spotřebě v tomto roce měl 5,6 %. Roční růst v procentuálním

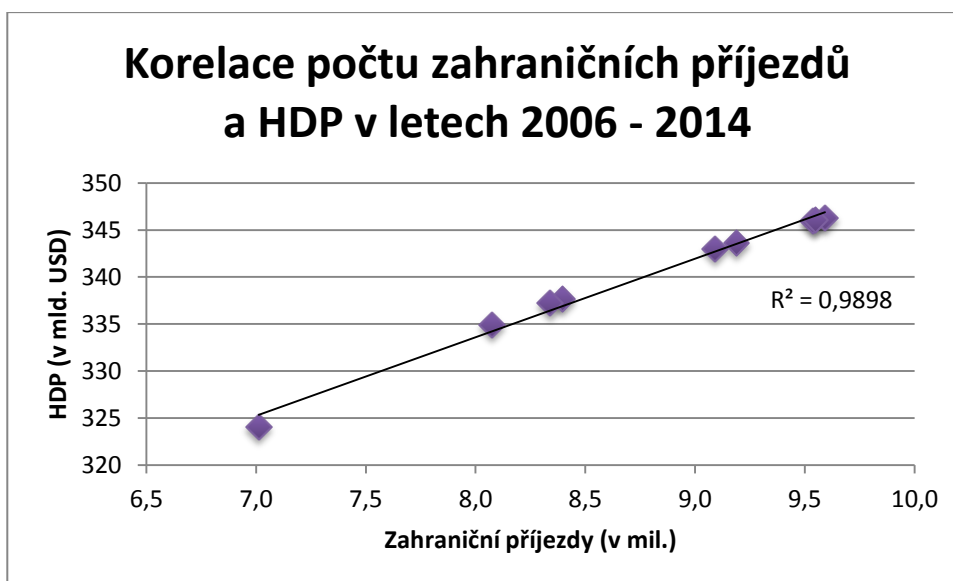
vyjádření by se měl pohybovat mezi 3 – 5 %. Nejnižší hodnoty (necelé 3 %) bude pravděpodobně dosahovat v roce 2015 a naopak nejvyšší hodnoty v roce 2019 a 2020, kdy lehce přesáhne 5 %.

Na grafu, který je vyobrazený na Obrázku 13, můžeme vidět vývoj počtu zahraničních turistů (v milionech) a zároveň vývoj příspěvku turismu k HDP (v mld. ZAR). Zde lze vidět, že křivka, zobrazující přímý příspěvek turismu k HDP, víceméně kopíruje vývoj v počtu přijíždějících turistů. Pouze pokud pozorujeme příjezdy zahraničních turistů, v roce 2009 vidíme velmi výrazný pokles, který křivka přímého příspěvku turismu k HDP takto výrazně nekopíruje. Tento jev je dán tím, jak již v práci bylo zmíněno, že světová hospodářská krize v tomto roce se dotkla především turistů z Evropy a Ameriky, nikoli turistů přijíždějících z ostatních států Afriky, kteří ovšem tvoří nejvyšší podíl na zahraničních příjezdech turistů do Jihoafrické republiky. Tudíž samozřejmě Jihoafrická republika v tomto směru zaznamenala mírný pokles, či stagnaci, nicméně ne tak výrazný jako v počtu příjezdů zahraničních turistů. Od roku 2012 taktéž vidíme výraznější vzestup křivky přímého příspěvku k HDP, než je vzestup počtu přijíždějících turistů, což lze vysvětlit rychlejším ročním růstem přímého příspěvku turismu k hrubému domácímu produktu JAR. Pokud bychom do grafu přidali také křivku turistických výdajů, bude vypadat téměř totožně, jako křivka přímého příspěvku turismu.

Obrázek 13 Zahraníční příjezdy a přímý příspěvek k HDP (zdroj: WTTC, 2015, vlastní návrh)

V rámci této bakalářské práce byl také vypočítán koeficient korelace, který udává sílu závislosti dvou ukazatelů. Koeficient nabývá hodnot 0 – 1. Čím nižší číslo, tím je závislost slabší a naopak. V tomto případě byl vypočítán pro zjištění síly závislosti mezi výší HDP Jihoafrické republiky a příjezdy zahraničních turistů v zemi, a to konkrétně v letech 2006 – 2014. Tato závislost je graficky znázorněna na Obrázku 14. Graf je proložen lineární spojnicí trendu. Můžeme vidět, že závislost těchto dvou ukazatelů je velice silná, protože příslušné body jsou velmi blízko spojnice. Tuto závislost také potvrzuje již zmíněný koeficient korelace, označený R^2 , který se blíží číslu 1. Nicméně nelze konstatovat, že výše HDP je přímo závislá na celkových zahraničních příjezdech, nýbrž počet zahraničních turistů v zemi ovlivňuje podobné, či stejné faktory, které jsou klíčové pro růst cestovního ruchu. To proto, že, jak již bylo řečeno, cestovní ruch je průřezové odvětví a k HDP může přispívat přímými efekty, nepřímými a indukovanými efekty. Pokud bychom stejným postupem chtěli zjistit závislost HDP na výdajích těchto turistů, výsledkem bude velmi obdobný graf, téměř se stejnou závislostí.

Obrázek 14 Korelace zahraničních příjezdů a HDP (zdroj: WB, 2015, vlastní návrh)

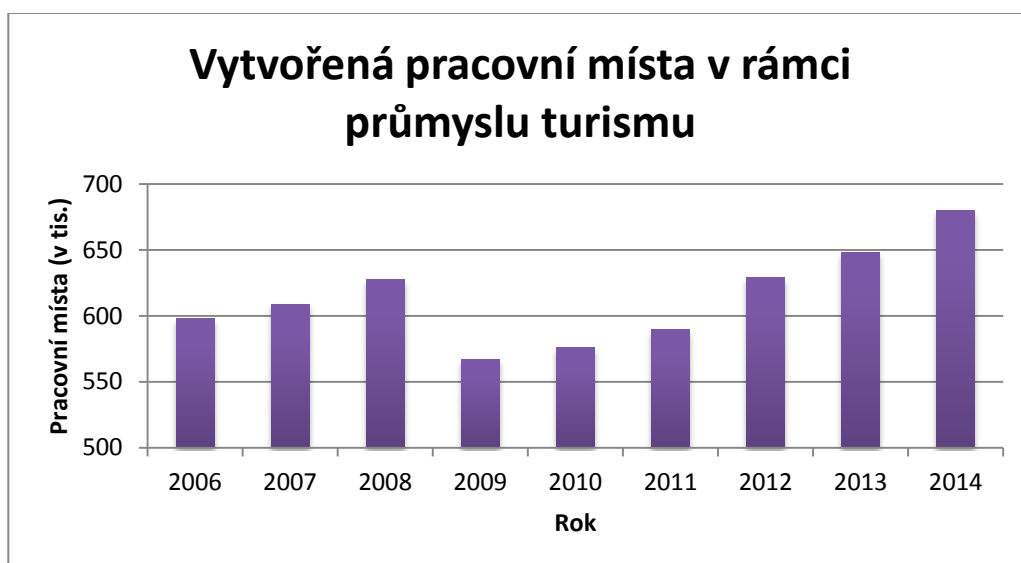
Cestovní ruch z ekonomického hlediska ovlivňuje i nezaměstnanost, resp. zaměstnanost. Turismus je odvětví velmi náročné na pracovní sílu, tudíž nabízí mnoho

pracovních příležitostí. Podle ekonomické teorie rozlišujeme frikční nezaměstnanost, která vzniká na dočasné období při hledání nové práce; strukturální nezaměstnanost, jež je způsobena nedostatkem pracovních míst v určitém odvětví; a posledním druhem nezaměstnanosti je nezaměstnanost cyklická, která je spojena s fázemi ekonomiky (například pokud je ekonomika v recesi, klesá poptávka po službách souvisejících s turismem a tudíž je i snižená nabídka pracovních míst a cyklická nezaměstnanost se zvyšuje). (Zichová, 2014)

V souvislosti s turismem lze zaměstnanost rozdělit na přímou a nepřímou. Přímou zaměstnaností se rozumí ta pracovní místa, která jsou vytvořena v průmyslu turismu, tedy v odvětvích, která přímo souvisejí s cestovním ruchem. Nepřímá zaměstnanost tudíž vyjadřuje počet pracovních míst, která byla vytvořena v rámci ekonomiky průmyslu, tedy v odvětvích nepřímou souvisejících s cestovním ruchem. Při hodnocení vlivu turismu na zaměstnanost Palatková (2011) zdůrazňuje potřebu zohlednění i kvalitativních parametrů, které vycházejí z charakteru vytvořených pracovních míst v turismu, jelikož zaměstnanost v cestovním ruchu má specifické podmínky, které jsou:

- *„různorodost profesí s ohledem na průřezový charakter turismu,*
- *odlišné kvalifikační předpoklady, avšak s převahou méně kvalifikovaných profesí,*
- *vysoký podíl zaměstnanosti žen a mladých lidí,*
- *vysoký podíl pracovních míst na částečný úvazek,*
- *časová náročnost a rozložení časových nároků během roku, měsíce, týdne a dne,*
- *často vysoká fluktuace,*
- *nižší průměrná odměna za práci ve srovnání s ostatními obory,*
- *vysoký podíl méně kvalifikovaných míst v rozvojových zemích,*
- *specifický charakter zaměstnanosti v turismu v rozvojovém světě a další.*

V JAR se v letech 2006 - 2014 turismus na zaměstnanosti v přímých odvětvích cestovního ruchu podílí v průměru asi 4,3 % z celkové zaměstnanosti. Nejvyšší podíl na celkové zaměstnanosti měla právě v roce 2014, kdy dosáhla úrovně téměř 4,5 % a naopak nejmenší podíl měla zaměstnanost v přímých odvětvích turismu v roce 2009, a to 3,99 %. V následujícím grafu jsou znázorněna data o vytvořených pracovních místech v rámci průmyslu cestovního ruchu, tedy v odvětvích, která přímo s cestovním ruchem souvisejí. Opět lze pozorovat obdobný vývoj, jako u ostatních ekonomických ukazatelů. V roce 2009 byl zaznamenán hluboký propad, způsobený světovou finanční krizí. Pravděpodobně se v těchto letech zvýšila i celková nezaměstnanost, která by se dala označit jako cyklická. Ekonomika se dostala do recese (či deprese), tudíž se snížila poptávka po produktech a službách v cestovním ruchu a tím pádem se také snížila nabídka pracovních míst. V dalších letech se množství pracovních míst vytvořených v rámci průmyslu cestovního ruchu zvyšuje. V roce 2014 bylo v tomto odvětví vytvořeno až téměř 680 tis. pracovních míst.

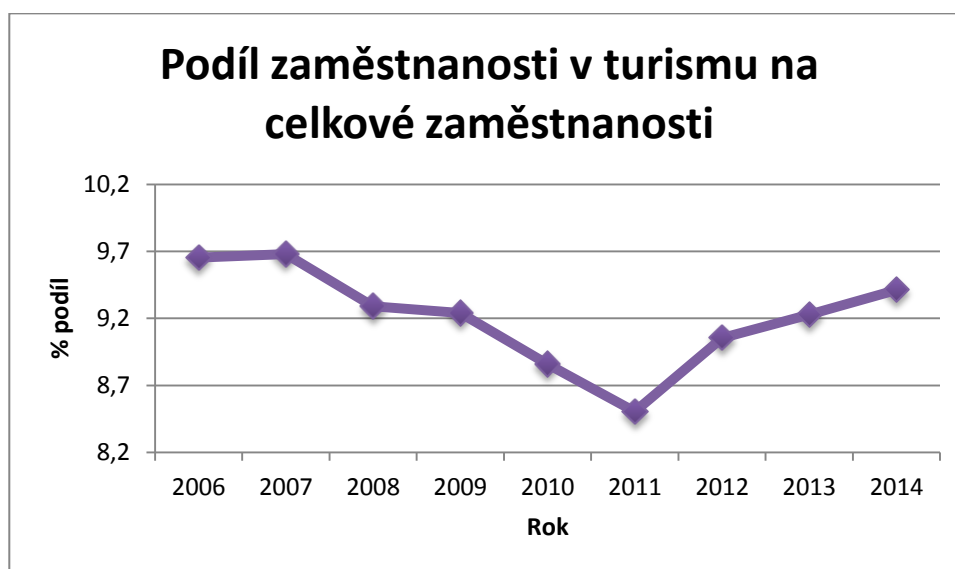

Obrázek 15 Pracovní místa v průmyslu turismu (zdroj: WTTC, 2015, vlastní návrh)

Prognózy WTTC do roku 2025 předpokládají konstantní růst pracovních míst v rámci průmyslu cestovního ruchu. Žádný propad ani stagnace se v tomto směru nepředpokládají. V roce 2025 by mělo být přímo vytvořeno téměř 950 tis. pracovních míst. Vzhledem k tomuto faktu bude konstantně růst i podíl na celkové zaměstnanosti

a v roce 2025 by měl dosáhnout hodnoty asi 5,4 %. Dle vlastních výpočtů by průměrný absolutní přírůstek pracovních míst v těchto letech měl být asi 24 tis. nových míst. Průměrné tempo relativního přírůstku v letech 2015 – 2025 se podle výpočtů bude pohybovat kolem 3 %.

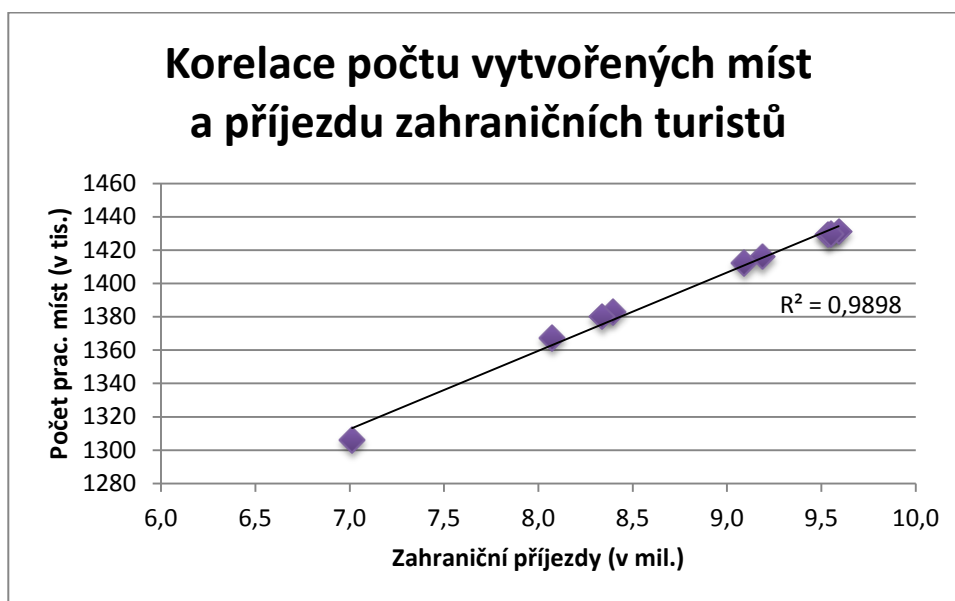
Na Obrázku 16 lze pozorovat vývoj celkové zaměstnanosti v turismu, tedy zaměstnanosti v přímých i nepřímých odvětvích. Nejvyšších hodnot tento podíl dosahoval v letech 2006 a 2007, a to asi 9,7 %. Poté nastává prudký pokles, který lze opět vysvětlit nastávající světovou hospodářskou krizí a v roce 2012 byl zaznamenán prudký nárůst. Od tohoto roku se podíl na celkové zaměstnanosti JAR pořád zvyšuje, nicméně dosud nedosahuje předkrizových hodnot. V letech 2006 a 2007 bylo vytvořeno kolem 1 400 tis. pracovních míst a naopak v nejslabších letech, tedy zejména v roce 2011, kolem 1 300 tis. pracovních míst v přímo i nepřímo souvisejících odvětvích. V roce 2014 bylo vytvořeno téměř 1 500 tis. míst, ovšem podíl na celkové zaměstnanosti je nižší než v roce 2006 či 2007. Tento jev lze vysvětlit tak, že absolutně se počet míst zvyšuje, nicméně relativně, tedy ve vztahu k ostatním odvětvím, toto zvýšení není tak výrazné.

Obrázek 16 Podíl na celkové zaměstnanosti (zdroj: WTTC, 2015, vlastní návrh)

Podle WTTC by měla celková zaměstnanost v turismu dále růst, a to jak absolutně, tak relativně. V roce 2025 by mělo být celkově vytvořeno více než 2 mil. pracovních míst. Podílet by se tak v tomto roce měla zaměstnanost v přímých i nepřímých odvětvích, tedy v průmyslu i ekonomice cestovního ruchu, až 10,5 %. I pro tuto část byl vypočítán průměrný absolutní přírůstek, který by v letech 2015 – 2025 měl být asi 47,6 tis. nových pracovních míst. Průměrné tempo přírůstku je v těchto letech odhadováno na 2,77 %.

Stejně jako u vlivu turismu na HDP byl vypočítán koeficient korelace i pro určení závislosti počtu vytvořených pracovních míst v průmyslu a ekonomice turismu na zahraničních příjezdech turistů do JAR. Grafické znázornění opět můžeme vidět na Obrázku 17. Index korelace dosahuje velmi vysoké hodnoty, téměř maximální, což vyjadřuje velice silnou závislost.

Obrázek 17 Korelace počtu prac. míst a zahr. příjezdů (zdroj: WB a WTTC, 2015, vlastní návrh)

4. 4. 2 Socio – kulturní dopady turismu

Vzhledem k tomu, že dopady turismu na kulturu a sociální rozvoj země jsou víceméně v každé zemi obdobné a nelze je přesně měřit, tudíž je možné vymezit je obecně.

Kulturu lze podle Palatkové (2011) vymezit třemi různými způsoby:

- Kultura je jako systém, který se vztahuje k intelektuálu a duševnímu rozvoji.
- Kultura je shrnutím životního stylu osob.
- Kulturou lze označit i statky a služby vyplývající z intelektuálních a duševních prací.

Autorka sociokulturní dopady turismu označuje jako kombinaci pozitivních a negativních vlivů a stručně některé z nich jmenuje: větší konkurence, vysoká nerovnost obyvatel, zájem o užívání místního jazyka, snaha učit se novým věcem (zejména těm, které se vidí u zahraničních turistů – například nový jazyk), rozšíření materiálně – technické základny, kterou mohou využívat i místní obyvatelé, díky rostoucímu příjmu lepší kvalita života, snaha o udržování místních tradic či různých festivalů, výroba suvenýrů, apod.

Jedním z vlivů turismu na sociokulturní prostředí země je **akulturace**. Tento pojem vyjadřuje postupné změny ve společnosti a kultuře vlivem dlouhodobého střetávání různých kultur. V cestovním ruchu se víceméně jedná o proces, kdy technicky a ekonomicky slabší země přejímají prvky z kultury silnější. Tento jev způsobuje fakt, že nejčastěji cestují lidé ze zemí vyspělých a rezidenti cílové destinace (která často není tak vyspělá) pak přejímají jejich zvyky a další prvky kultury. Akulturace může způsobovat pozitivní změny v životním stylu obyvatel, jako je například zvýšení kvality hygienických návyků či motivace k rozvoji osobnosti. Na druhou stranu toto přejímání prvků z jiné kultury může snížit atraktivitu destinace, ztrátu autenticity či vznik problémů mezi různými etniky, náboženstvími, atd. Tento proces je také podpořen rozvíjející se globalizací.

Dalším dopadem je **komercializace**. Pod tímto pojmem si lze představit proces zařazování místních zdrojů do nabídky cestovního ruchu, bez ohledu na jejich původní účel (například kulturní, pietní, duchovní, a další)

Komodifikace zdrojů představuje proces, kdy se z místních výrobků stává komodita. Jinými slovy jde o proces, kdy se místní výrobek začne vyrábět masově

a ztrácí tak svoji jedinečnost. Jedná se například o výrobu suvenýrů. Tento proces je také úzce spojen s dopady na životní prostředí, jelikož na výrobu velkého množství různých suvenýrů se nadměrně čerpají místní přírodní zdroje. (Křížek, 2014)

Jedním z negativních dopadů cestovního ruchu na sociokulturní prostředí země je také **nerespektování etických norem**, které má vliv na kriminalitu v zemi. (Pásková, 2008) Kriminalita je v Jihoafrické republice velkým problémem a vláda se s tímto problémem intenzivně potýká. Na vysokou kriminalitu v zemi upozorňuje i Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, které nabádá turisty ke zvýšené opatrnosti (viz Selektivní předpoklady).

4. 4. 3 Environmentální dopady turismu

Cestovní ruch přímo ovlivňuje také fyzické prostředí, a to jak ve fázi přípravy infrastruktury, tak ve fázi realizace turismu. V první zmiňované fázi dochází zejména k odlesňování a záborům půdy, které jsou následně využity ve prospěch budování infrastruktury, kam lze zařadit budování silnic, dálnic nebo hotelových resortů a dalších ubytovacích zařízení atd. V druhé fázi, při realizaci turismu, dochází k ovlivňování životního prostředí užíváním služeb turismu, tedy opět dopravy, ubytovacích zařízení, apod.

Turismus ovlivňuje fyzické prostředí na třech úrovních: vliv na přírodní zdroje, vliv na znečištění a fyzický vliv.

Nadměrné čerpání přírodních zdrojů zejména ovlivňuje **vodní zdroje**. Jak již bylo zmíněno, Jihoafrická republika bojuje s dlouhodobým nedostatkem vody a její vyhlídky na zlepšení nejsou nijak pozitivní. V zemi je nedostatek srážek, což může způsobit nemalé problémy. Turismus je velmi náročný na spotřebu vody, která je potřeba nejen na individuální spotřebu přijíždějících turistů, ale také na údržbu hotelových resortů (zavlažování hotelových zahrad), provoz bazénů, a dalších. Další složkou přírodních zdrojů, které jsou k rozvoji cestovního ruchu nezbytné, jsou tzv. **místní zdroje**, které zahrnují například suroviny, potraviny a v neposlední řadě také energie (například topení). Problémem může být sezónnost cestovního ruchu či

nerovnoměrná spotřeba těchto zdrojů. Na začátku podkapitoly již byla zmíněná i **degradace půd a pozemků** ve fázi přípravy infrastruktury pro rozvoj turismu, která je spojena s dalšími vlivy, například s erozí, odlesňováním, atd.

Nejvíce patrné jsou právě fyzické vlivy. Díky cestovnímu ruchu dochází k **poškození či likvidaci ekosystémů**, jako například deštných pralesů, korálových útesů, ložisek mořských řas či mokřin. Atraktivní místa jsou zastavěna hotelovými resorty, budovami pro účely cestovního ruchu, zábavními centry, je zasahováno do mořských ekosystémů výstavbou přístavů a kotvením lodí a další.

Neméně důležitým dopadem na životní prostředí je **znečištění**. Obecný pojem znečištění zahrnuje znečištění vody, vzduchu, hlukem či pevným odpadem. (Palatková, 2011) Nejzávažnější je znečištění vody, díky vypouštění odpadů z hotelových resortů, nevhodné likvidaci odpadů, používání pesticidů a herbicidů na závlahu hřišť, hotelových zahrad, apod. Tyto chemikálie se poté dostanou do spodních vod a mohou tak dorazit až do řek, jezer i moří. Další znečištění vod může vzniknout například při motorizovaných volnočasových aktivitách, jako je například jachting. Znečištění ovzduší vzniká používáním dopravních prostředků (leteckých i silničních), která spalují fosilní paliva a tak se do ovzduší dostává oxid uhličitý a další skleníkové plyny. Ty způsobují globální oteplování či kyselý déšť, které ničí jak lesy, tak historické památky. Při letecké dopravě se do ovzduší také dostávají oxidy dusíků, které narušují ozonovou vrstvu. (Holden, 2007)

Na druhou stranu cestovní ruch motivuje k podpoře programů na ochranu životního prostředí. Lidé si jsou vědomi následků, které rozvoj cestovního ruchu způsobuje. Vytváří proto například národní parky a rezervace, které jsou zejména v Jihoafrické republice velmi rozšířené, čímž se snaží chránit ohrožené druhy zvířat i rostlin.

Jihoafrická republika má celkem dobře rozvinutý systém pro ochranu životního prostředí. Realizuje mnoho projektů a programů, jako například „Working for„ programmes (např. for coast, for water, for land, for wetlands, atd.), programy pro zachování biodiversity a ochranu přírody (např. People and Parks, Kids in Parks, Rhino Dialogues SA, ...), začlenění zelené ekonomiky (např. Green Cars, Green Fund, Green

Passport, ...) a modré ekonomiky pro ochranu moří a oceánů (např. Operation Phakisa, Antarctica and southern oceans islands). (Department of environmental affairs, 2015)

5 NÁVRHY A DOPORUČENÍ

V poslední kapitole této práce byl analyzován cestovní ruch v Jihoafrické republice a byly vymezeny dopady cestovního ruchu na ekonomický, sociální a environmentální rozvoj této země. Ze zjištěných informací vyplývají i některé nedostatky, které by bylo vhodné pro rozvoj turismu odstranit.

Největším problémem ze sociálního hlediska v Jihoafrické republice je vysoká míra kriminality. Ta je rozšířená zejména mezi mladým černošským obyvatelstvem a bohatí turisté jsou pro drobné krádeže velmi lákavým objektem. Tento fakt může mnoho turistů odradit od návštěvy země, proto by vláda měla posílit policejní a bezpečnostní složky, které se budou nepřetržitě pohybovat na veřejných místech. Tím se turisté budou cítit bezpečněji a počet krádeží se může i snížit. Jedním ze způsobů jak snížit míru kriminality mezi mladými lidmi by mohly být realizované kampaně, které tyto obyvatele budou motivovat k rozvoji vlastní osobnosti a k práci. Dalším sociálním problémem, který může turisty odradit je vysoký počet nakažených HIV/AIDS a nedostatečný počet a vybavení veřejných nemocnic. Proto by se příslušné orgány vlády měly snažit o zlepšení tohoto zázemí a investovat do zdravotnictví. Nejen, že zlepšení těchto zařízení přispěje k rozvoji cestovního ruchu, ale i k celkovému rozvoji země. Dle mého názoru, k odstranění všech sociálních problémů obyvatelstva (nejen zde zmiňovaných problémů jako kriminalita či rozšíření viru HIV/AIDS), nejvíc přispěje rozvoj vzdělávacího systému. Pokud se lidé budou od dětství vzdělávat, budou schopni předvídat následky svého chování či budou mít dostatek informací o konkrétním problému. Příklad lze uvést na šíření HIV/AIDS - pokud obyvatelé budou obecně vzdělání, budou vědět co vůbec tento vir je, jak předcházet jeho nákaze a šíření, apod.

Z hlediska environmentálního je systém ochrany životního prostředí na celkem dobré úrovni. Nicméně země stále bojuje s nedostatkem vody, díky nedostatku srážek

a také kvůli nevhodnému hospodaření s vodou. Vláda by proto měla vyvinout systémy, které vodu šetří a zvolit hospodárnější způsob zacházení s vodou.

Co se týče celkového rozvoje cestovního ruchu v JAR, podle mého názoru by se mělo investovat do vybudování infrastruktury i ve venkovských oblastech země, jelikož veškeré služby cestovního ruchu lze najít pouze ve velkých městech a národních parcích. Obyvatelé ve venkovských oblastech tudíž naopak žijí v naprosté chudobě nebo se za prací stěhují do těchto velkých měst, kde následně žijí v chudinských čtvrtích, což opět k rozvoji země nepřispívá.

6 ZÁVĚR

Cílem této bakalářské práce bylo analyzovat a zhodnotit dopady cestovního ruchu v JAR. Na začátku práce byl vymezen cestovní ruch obecně – definice důležitých pojmů souvisejících s cestovním ruchem, typologie cestovního ruchu a návštěvníků. Dále byly představeny novodobé trendy v cestovním ruchu, vysvětlen satelitní účet turismu a hodnocení významu turismu ve světové ekonomice.

Jihoafrická republika se v době apartheidu netěšila velké návštěvnosti a byla „odstřižena“ od okolního světa, jelikož většina států tuto politiku rasové segregace odsuzovala. Nicméně po pádu této politiky do země ročně přijíždí více a více turistů. V roce 2014 zemi navštívilo až 9, 549 mil. zahraničních turistů, převážně z ostatních zemí Afriky (zejména ze sousedních států) a Evropy (hlavně UK). Turisté do JAR jezdí hlavně za účelem dovolené, návštěvy přátel a příbuzných a dalších volnočasových aktivit. Dopravu volí zejména silniční (jelikož drtivá většina turistů přijíždí ze sousedních států) a leteckou (druhá nejpočetnější skupina turistů je z Evropy). Nejvíce turistů do země jezdí v prosinci a lednu, tedy v jihoafrických letních měsících. Většina turistů zemi navštěvuje již po několikáté, což opět souvisí s tím, že většina turistů přijíždí ze sousedních států a pravděpodobně jezdí navštěvovat své přátele a příbuzné.

V práci bylo zjištěno, že turismus velmi výrazně a kladně přispívá k ekonomickému rozvoji země. Na celkovém HDP se podílí zhruba 9 %. Výdaje

zahraničních turistů v roce 2014 činí asi 113 mld. ZAR a výdaje rezidentů na cestovní ruch asi 133 mld. ZAR, ovšem do budoucna se předpokládá, že výdaje zahraničních turistů budou vyšší než výdaje rezidentů země. Nejvíce těchto turistických výdajů se zaznamenává v oblasti volnočasových aktivit (opět provázanost se zdrojovou zemí turistů a účelem jejich cesty). Interní spotřeba turistických produktů a služeb se pohybuje v roce 2014 kolem 246 mld. ZAR. Výrazný vliv turismu je také zaznamenán v oblasti zaměstnanosti. V roce 2014 bylo díky cestovnímu ruchu vytvořeno až 1, 5 mil. pracovních míst. V rámci této práce byl vypočítán také koeficient korelace pro určení závislosti vytvořených pracovních míst a příspěvku k HDP na příjezdech zahraničních turistů. V obou případech byla zaznamenána velmi vysoká závislost, která byla znázorněna v grafu.

PŘÍLOHY

Tabulka 1: Hlavní vývozní a dovozní komodity 2014

Vývozní komodity	Hodnota (v mld. R)	Dovozní komodity	Hodnota (v mld. R)
Zlato, perly, klenoty, platina	157, 33	Ropa, surové uhlí	252, 27
Rudy chromu, železa	128, 26	Příslušenství a komponenty k vozidlům	159, 08
Surové uhlí a elektřina	102, 89	Počítače a mechanická zařízení	144, 44
Vozidla a příslušenství	95, 43	Telefony a elektronické stroje a zařízení	104, 90
Železo a ocel	76, 79	Léky	24, 80

Zdroj: SARS, 2015, vlastní návrh

Tabulka 2 Počet návštěvníků

Rok	Počet návštěvníků
2006	8 396 000
2007	9 091 000
2008	9 592 000
2009	7 012 000
2010	8 074 000
2011	8 339 000
2012	9 188 000
2013	9 537 000
2014	9 549 000

Zdroj: Statistics South Africa, 2014, vlastní návrh

Tabulka 3 Zdrojové země turistů

Rok	Amerika	Evropa	Austrálie a Asie	Afrika	Ostatní
2006	358099	1381881	302003	6267576	53510
2007	387379	1413563	333390	6866376	58922
2008	407408	1406350	322586	7329103	65310
2009	315245	1223020	288410	5089414	77776
2010	457981	1321624	388110	5741177	164660
2011	435890	1275679	420666	6117105	67214
2012	513359	1396978	541253	6634933	75697
2013	547045	1494978	583736	6889389	81776
2014	434919	1365472	401714	7257720	74698
Celkem	3857325	12279545	3581868	58192793	719563

Zdroj: Annual Reports 2006 – 2014, South African Tourism, vlastní návrh

Tabulka 4 Účel návštěvy (v %)

Rok	Volný čas	Business	Zdravotnictví	Náboženství	Ostatní
2006	62,2	29	3,9	1,9	2,9
2007	61,3	30	4,5	1,1	3
2008	57,7	31,9	4,3	0,3	5,7
2009	59,7	29,6	5	0,6	5,1
2010	57,1	30,8	4,7	0,3	7,1
2011	57,9	30,1	4,5	0,5	7
2012	61,9	28,7	3	0,7	5,7
2013	63,7	25,6	4	0,5	6,3
2014	72,8	18,7	2,3	0,7	5,5
Průměr	61,6	28,3	4,0	0,7	5,4

Zdroj: Annual Reports 2006 – 2014, South African Tourism, vlastní návrh

Tabulka 5 Opakování návštěv

Rok	Poprvé	2 – 3 krát	4 – 5 krát	6 – 9 krát	10 a více
2006	17,8	10,1	5,8	8,9	47,2
2007	17	7,8	6,5	9,1	58,1
2008	15,9	6,8	5,9	7,9	62,7
2009	15,1	7,9	9	10,7	57,3
2010	17,3	8,4	8,5	9,6	56,1
2011	15,8	8,7	7,9	11,1	56,5
2012	13,6	12,6	9,8	11,4	52,5
2013	15,6	11,9	9,7	9,7	53
2014	12,7	8,8	9,1	12	57,4
Průměr	15,64	9,22	8,02	10,04	55,64

Zdroj: Annual Reports 2006 – 2014, South African Tourism, vlastní návrh

Tabulka 6 Návštěvnost dle měsíců

Měsíc	Průměr
Leden	842 106
Únor	675 863
Březen	725 768
Duben	765 560
Květen	685 294
Červen	660 310
Červenec	763 670
Srpen	772 716
Září	736 666
Říjen	786 831
Listopad	781 800
Prosinec	878 240

Zdroj: South African Tourism, 2006 – 2014, vlastní návrh

Tabulka 7 Celkový příspěvek turismu k HDP

Rok	Příspěvek k HDP (v mld. ZAR)	% podíl na HDP	% roční růst
2006	117, 564	9, 653	13, 643
2007	204, 19	9, 679	6, 382
2008	220, 075	9, 289	- 0, 232
2009	231, 703	9, 239	- 2, 85
2010	243, 423	8, 858	- 2, 394
2011	257, 219	8, 503	- 0, 206
2012	295, 405	9, 054	9, 941
2013	326, 137	9, 653	4, 305
2014	357, 045	9, 679	3, 267

Zdroj: WTTC, 2015, vlastní návrh

Tabulka 8 Přímý příspěvek turismu k HDP

Rok	Příspěvek k HDP (v mld. ZAR)	% podíl na HDP	% roční růst
2006	56, 593	3, 076	7, 226
2007	63, 891	3, 028	4, 440
2008	69, 421	2, 930	0, 577
2009	70, 934	2, 828	- 5, 713
2010	77, 680	2, 826	1, 741
2011	83, 228	2, 751	1, 186

2012	95, 059	2, 913	9, 337
2013	102, 633	2, 903	2, 004
2014	113, 433	2, 990	4, 253

Zdroj: WTTC, 2015, vlastní návrh

Tabulka 9 Zaměstnanost v průmyslu turismu

Rok	Pracovní místa (v tis.)	% podíl na zaměstnanosti
2006	597, 656	4, 329
2007	608, 858	4, 376
2008	627, 49	4, 301
2009	567, 15	3, 996
2010	575, 616	4, 175
2011	589, 764	4, 192
2012	628, 97	4, 360
2013	648, 014	4, 358
2014	697, 601	4, 495

Zdroj: WTTC, 2015, vlastní návrh

Tabulka 10 Celková zaměstnanost v turismu

Rok	Pracovní místa (v tis.)	% podíl na zaměstnanosti
2006	1393, 61	9, 653
2007	1421, 18	9, 679
2008	1441, 13	9, 289
2009	1368, 15	9, 239
2010	1305, 03	8, 858
2011	1291, 79	8, 503
2012	1398, 96	9, 054
2013	1437, 48	9, 227
2014	1497, 6	9, 412

Zdroj: WTTC, 2015, vlastní návrh

Tabulka 11 Výdaje zahraničních a domácích turistů

Rok	Výdaje (v mld. ZAR)	
	Zahraniční	Domácí
2006	61, 203	60, 871
2007	70, 815	67, 338
2008	74, 478	76, 579
2009	71, 856	82, 250
2010	74, 185	91, 733
2011	76, 436	100, 106
2012	90, 428	112, 758
2013	99, 367	123, 251
2014	112, 948	132, 961

Zdroj: WTTC, 2015, vlastní návrh

Tabulka 12 Interní turistická spotřeba

Rok	Spotřeba (v mld. ZAR)	% podíl na celkové spotřebě
2006	122, 074	5, 059
2007	138, 153	4, 935
2008	151, 058	4, 651
2009	154, 107	4, 837
2010	165, 919	4, 754
2011	176, 542	4, 515
2012	203, 187	4, 767
2013	222, 618	4, 752
2014	245, 909	4, 853

Zdroj: WTTC, 2015, vlastní návrh

Tabulka 13 Výdaje na volný čas a business

Rok	Výdaje (v mld. ZAR)	
	Volný čas	Business
2006	87, 763	34, 310
2007	98, 011	40, 141
2008	100, 612	50, 446
2009	100, 453	53, 653
2010	111, 483	54, 435
2011	114, 865	61, 677
2012	131, 983	71, 204
2013	144, 946	77, 671
2014	162, 268	83, 604

Zdroj: WTTC, 2015, vlastní návrh

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 Typologie turistů podle Smithe a Cohena	18
Obrázek 2 Složky zdravotního turismu	21
Obrázek 3 Vývoj počtu návštěvníků v JAR.....	37
Obrázek 4 Země původu návštěvníků	38
Obrázek 5 Návratnost turistů	39
Obrázek 6 Účel cesty	39
Obrázek 7 Návštěvnost v průběhu roku.....	40
Obrázek 8 Přímý příspěvek turismu k HDP	42
Obrázek 9 Celkový příspěvek turismu k HDP.....	43
Obrázek 10 Turistické výdaje v JAR.....	44
Obrázek 11 Rozložení turistických výdajů	45
Obrázek 12 Interní turistická spotřeba.....	46
Obrázek 13 Zahraniční příjezdy a přímý příspěvek k HDP.....	47
Obrázek 14 Korelace zahraničních příjezdů a HDP	48
Obrázek 15 Pracovní místa v průmyslu turismu.....	50
Obrázek 16 Podíl na celkové zaměstnanosti.....	51
Obrázek 17 Korelace počtu prac. míst a zahr. příjezdů	52

SEZNAM PŘÍLOH

Tabulka 1 Hlavní vývozní a dovozní komodity 2014.....	59
Tabulka 2 Počet návštěvníků	59
Tabulka 3 Zdrojové země turistů	60
Tabulka 4 Účel návštěvy (v %).....	60
Tabulka 5 Opakování návštěv.....	61
Tabulka 6 Návštěvnost dle měsíců	61
Tabulka 7 Celkový příspěvek turismu k HDP	62
Tabulka 8 Přímý příspěvek turismu k HDP	62
Tabulka 9 Zaměstnanost v průmyslu turismu.....	63
Tabulka 10 Celková zaměstnanost v turismu	64
Tabulka 11 Výdaje zahraničních a domácích turistů.....	64
Tabulka 12 Interní turistická spotřeba	65
Tabulka 13 Výdaje na volný čas a business	65

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BARLOW, Thomas; WISNIEWSKI, Winfried. *Jižní Afrika*. Praha: Baset, 2000. 280 s. ISBN 80-86223-05-1

BERÁNEK, Jaromír a kol. *Ekonomika cestovního ruchu*. Praha: Mag Consulting, 2013. 296 s. ISBN 978-80-86724-46-1

COHEN, E. (1979) In HORNER, Susan and SWARBROOKE, John. *Cestovní ruch, ubytování a stravování, využití volného času*. Praha: Granada Publishing, 2003. 486 s. ISBN 978-80-247-0202-5

COHEN, I. *Protecting patients with passports: Medical Tourism and the patient-protective argument*. Iowa Law Review, 2010. p. 1467 – 1567.

DROBNÁ, Daniela; MORÁVKOVÁ, Eva. *Cestovní ruch*. 2. upr. vydání. Praha: Fortuna, 2013. 200 s. ISBN 978-7373-079-6

FITZPATRICK, Mary; BLOND, Becca; PITCHER, Gemma; et al. *Jižní Afrika, Lesotho, Svazijsko*. Praha: Svojtka & co., 2005. 680 s. ISBN 80-7352-281-0

FREYER, Walter. *Tourismus – Einführung in die Fremdenverkehrsökonomie*. München: Oldenbourg, 2001. ISBN 3-486-21728-3

HAMMARNEH, Iveta. *Geografie turismu*. Praha: Granada Publishing, 2012. 224 s. ISBN 978-80-247-4430-8

HAVRLANT, Miroslav; ŠINDLER, Petr. *Jihoafriická republika: minulost a přítomnost*. Ostrava: Ateliér Milata, 1993. 27 s.

HLADKÁ, Jitka. *Technika cestovního ruchu*. Praha: Granada Publishing, 1997. 161 s. ISBN 80-7169-476-2

HOLDEN, Andrew. *Environment and Tourism*. 2. vydání. London: Routledge, 2007. 296 s. ISBN 978-113-4148-783

HRALA, Václav. *Geografie cestovního ruchu*. 2. upr. vydání. Praha: Idea Servis, 1994. 190 s. ISBN 80-901462-4-4

- MEDLIK, S. *Dictionary of Travel, Tourism and Hospitality*. 3. vyd. Oxford: Butterworth – Heinemann, 2003. 273 s. ISBN 0-7506-5650-6
- Oxford Business Group. *The report: South Africa 2013*. Oxford: Oxford Business Group, 2013. ISBN 978-190-7065-5859
- INDROVÁ, a kol. *Cestovní ruch pro všechny*. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj, 2008. ISBN 978-80-7399-407-05
- KNEMEYER, Thomas; KNEMEYER, Brigitte. *Jihoafriická republika*. Praha: Jan Vašut, 2004. 126 s. ISBN 80-7236-352-2
- KOTÍKOVÁ, Halina. *Nové trendy v nabídce cestovního ruchu*. Praha: Granada Publishing, 2013. 208 s. ISBN 978-80-247-4603-6
- KŘÍŽEK, Felix a NEUFUS, Josef. *Moderní hotelový management*. 2. akt. vydání. Praha: Granada Publishing, 2014. 224 s. ISBN 978-80-802-4789-83-5
- PALATKOVÁ, Monika. *Mezinárodní cestovní ruch*. Praha: Granada Publishing, 2011. 224 s. ISBN 978-80-247-3750-8
- PALATKOVÁ, Monika. *Mezinárodní cestovní ruch*. 2. akt. vydání. Praha: Granada Publishing, 2013. 256 s. ISBN 978-80-247-4862-7
- PALATKOVÁ, Monika a ZICHOVÁ, Jitka. *Ekonomika turismu*. Praha: Granada Publishing, 2014. 2. akt. vyd. 264 s. ISBN 978-80-247-3643-3
- PÁSKOVÁ, Martina a ZELENKA, Josef. *Výkladový slovník cestovního ruchu*. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj, 2002. 448 s. ISBN 80-239-0152-4
- PLOG, Stanley (1977). *Why destinations rise and fall in popularity*. In HORNER, Susan and SWARBROOKE, John. *Cestovní ruch, ubytování a stravování, využití volného času*. Praha: Granada Publishing, 2003. 486 s. ISBN 978-80-247-0202-5
- RYGLOVÁ, Kateřina; BURIAN, Michal a VAJČNEROVÁ, Ida. *Cestovní ruch – podnikatelské principy a příležitosti v praxi*. Praha: Granada Publishing, 2011. 213 s. ISBN 978-80-247-4039-3

SMITH, Valen L. *Hosts and Guests*. 2. vydání. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1989. 352 s. ISBN 978-0-8122-1280-8

Statistics South Africa. *Tourism 2014*. Pretoria: Stats SA, 2014. 67 s. ISBN 978-0-621-43845-1

STONE, P. *Death, Dying and Dark Tourism in contemporary society: A theoretical and empirical analysis*. Lancashire: School of sport, tourism and the outdoors, University of Central Lancashire, 2010.

URRY, John (1990). *The Tourist Gaze*. In HORNER, Susan and SWARBROOKE, John. *Cestovní ruch, ubytování a stravování, využití volného času*. Praha: Granada Publishing, 2003. 486 s. ISBN 978-80-247-0202-5

WHITAKER, Richard; REIDERS, Samantha and COSI, Roberta. *Jižní Afrika*. Brno: Computer Press, 2010. 320 s. ISBN 978-80-251-2265-5

World Travel Market and Euromonitor International. *Global Trends Report 2014*. London: WTM, 2014. 57 s.

World Travel & Tourism Council. *Economic Impact of Travel & Tourism – 2015 Annual update summary*. London: WTTC, 2015.

Elektronické zdroje:

Central Intelligence Agency. *The World Factbook: South Africa* [online]. 2013 [cit. 2015-11-23]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/sf.html>

Department of environmental Affairs Republic of South Africa. *Projects and programmes* [online]. © 2015 [cit. 2015-12-10]. Dostupné z: <https://www.environment.gov.za/projectsprogrammes#biodiversity>

Ministerstvo zahraničních věcí ČR. *Jihoafriická republika* [online]. 2015 [2015-12-04]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/afrika/jihoafriicka_republika/cestovani/index.html

- New World Encyclopedia. *Australasia* [online]. 4. 6. 2014 [cit. 2015-11-25]. Dostupné z: <http://www.newworldencyclopedia.org/entry/Australasia>
- OECD. *Glossary of statistical Terms* [online]. 2002 [cit. 2015-11-11]. Dostupné z: <https://stats.oecd.org/glossary/detail.asp?ID=2725>
- SADC. *Member states* [online]. © 2012 [cit. 2015-11-25]. Dostupné z: <http://www.sadc.int/member-states/>
- SARS. *Trade Statistic Dashboard* [online]. 2015 [cit. 2015-12-01]. Dostupné z: <http://tools.sars.gov.za/Tradestatsportal/Default.aspx>
- South African Tourism. *Annual Tourism Reports 2006 – 2014. 2007 – 2015* [cit. 2015-12-13]. Dostupné z: <http://www.southafrica.net/research/en/landing/research-home>
- States. *Jihoafriická republika* [online]. 2015 [cit. 2015-11-20]. Dostupné z: <http://www.states.cz/jar/>
- The World Bank. *South Africa* [online]. © 2015 [cit. 2015-12-07]. Dostupné z: <http://www.worldbank.org/en/country/southafrica>
- Trading Economics. *South Africa GDP* [online]. © 2015 [cit. 2015-12-06]. Dostupné z: <http://www.tradingeconomics.com/south-africa/gdp>
- World Travel Organization. *Understanding Tourism: Basic Glossary* [online]. 2015 [cit. 2015-11-11] Dostupné z: http://www.unwto.org/pdf/Understanding_Tourism-BasicGlossary_EN.pdf
- WTTC. *WTTC Data Gateway* [online]. 2014 [cit. 2015-12-10]. Dostupné z: <http://www.wttc.org/datagateway/>